

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN
KİŞİLER ARASI DUYARLILIKLARI İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Sinem YERSEL

İstanbul, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN
KİŞİLER ARASI DUYARLILIKLARI İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Sinem YERSEL

Öğrenci No:

140790123

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin EBADİ

İstanbul, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Evli Bireylerde Bağlanma Stillerinin Kişiler Arası Duyarlılıkları İle İlişkisi” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve kurallara dikkat edilecek şekilde yazıldığını, yararlandığım kaynakların tamamının kaynaklar bölümünde belirtildiğini ve çalışmamın içerisinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım 30.04.2016

Aday: Sinem YERSEL

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

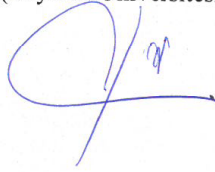
20/4/2016

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **140790123** numaralı **Sinem YERSEL'in** "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Evli Bireylerde Bağlanma Stillerinin Kişiler Arası Duyarlılıkları İle İlişkisi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 19.04.2016 tarih ve 2016/16 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (30) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin EBADİ
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Neslim Güyendeğer DOKSAT
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Melek ASTAR
(Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi)

Adı-Soyadı : Sinem YERSEL
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hüseyin EBADİ
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2016
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Bağlanma Stilleri, Kişiler Arası Duyarlılık

ÖZ

EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN KİŞİLER ARASI DUYARLILIKLARI İLE İLİŞKİSİ

Bebeklik döneminde temelleri atılan bağlanma davranışının bireylerin ileriki yaşlarında büyük öneme sahip olduğu görülmektedir. Bakım veren kişiler ile çocuk arasında kurulan bağlanmanın kişilerin karakterlerini ve bir çok davranışını belirlediği söylenebilir. Bu çalışmada evli bireylerin bağlanma stilleri ile kişiler arası duyarlılıkları incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını tesadüfî yöntemle seçilmiş 25-40 yaş arası İstanbul'da ikamet eden evli bireyler oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, İlişki Ölçekleri Anketi, Kişiler Arası Duyarlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar kullanılmıştır. Ölçekler normal dağılım göstermediği için nonparemetrik testler kullanılarak; niceliksel verilerin karşılaştırılmasında cinsiyet ve ölçekler arasındaki farklılıklar incelenmesinde Mann Whitney U; yaş, eğitim durumu ve aylık gelir düzeyi değişkenlerinin ölçekler ile ilişkisinin incelenmesinde Kruskal Wallis H kullanılmıştır. Bununla birlikte, bağlanma stilleri ve kişiler arası duyarlılık ilişkisinin ortaya konulabilmesi için Sperman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunurken; korkulu bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Araştırma bulgularının diğer sonuçlarına baktığımızda; erkeklerin kadınlara oranla korkulu ve kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu, gelir düzeyi 2000 YTL ve altı olan bireylerin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası duyarlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada yer alan yaş, kardeş sayısı, katılımcıların ne

derecede kendini yalnız hissettikleri gibi sosyo-demografik özelliklere göre de anlamlı sonuçlar elde edilmemiştir.

Araştırmanın sonunda yer alan tartışma bölümünde bulgulara dayalı olarak araştırmacılara ve alanda çalışan psikolojik danışmanlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Name and Surname : Sinem YERSEL
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Hüseyin EBADİ
Degree and Date : Master's degree, 2016
Major : Clinical Psychology
Key Words : Attachment Styles, Interpersonal Sensivity

ABSTRACT

RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT STYLES AND INTERPERSONAL SENSITIVITY IN MARRIED INDIVIDUALS

Attachment behavior that begins in infancy has great significance at advanced stages of life. Attachment between a primary caregiver and child determines the character and many behaviors of individuals. In this study, attachment styles and interpersonal sensibility of married individuals were analyzed. Participants were randomly selected married people aged between 25-40 years living in İstanbul. The Relationship Scale Questionnaire, Interpersonal Sensitivity Scale and Personal Information Form were used for data collection. Descriptive statistical methods were used for evaluation of obtained data. In the comparison of quantitative data, Mann Whitney U was used for investigation of relation between scale and gender, and Kruskal Wallis H for investigation of relation between scale and age, educational status, and monthly income level. Additionally, SpearmanCorrelation Coefficient was controlled to determine the relation between attachment styles and interpersonal sensibility.

Based on findings, while the relationship between safe and indifferent attachment and interpersonal sensibility was positive, apprehensive attachment and interpersonal sensibility was negatively related. As further results show, indifferent and apprehensive attachment levels are higher in men compared to women, while safe attachment and interpersonal sensibility levels are higher in those with income of 2000 YTL and lower. No significant results were found between sociodemographic characteristics like age, number of siblings, and loneliness level of participants.

Suggestions were made to investigators and psychological counselors working in the field based on findings at the end discussion.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ.....	i
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM BAĞLANMA

1.1. Bağlanma Kuramı.....	2
1.2. Bebeklik Ve Çocukluk Döneminde Bağlanma	3
1.3. Ergenlik Döneminde Bağlanma	6
1.4. Bağlanma Stilleri.....	6
1.4.1. Güvenli Bağlanma	9
1.4.2. Saplantılı Bağlanma	10
1.4.3. Kayıtsız Bağlanma.....	10
1.4.4. Korkulu Bağlanma.....	11
1.5. Bağlanma Sürecini Etkileyen Faktörler.....	11
1.6. Bağlanmada Ebeveynin Rolü.....	14
1.7. Anne-Baba Tutumları	15
1.8. Anne-Baba Tutumları ve Bağlanma İlişkisi	15
1.9. Bağlanma İle İlgili Yurtiçi Çalışmaları	16
1.10. Bağlanma İle İlgili Yurtdışı Çalışmaları	17

İKİNCİ BÖLÜM KİŞİLER ARASI DUYARLILIK

2.1. Kişiler Arası İlişkiler	19
2.2. Kişiler Arası Duyarlılık	19
2.3. Reddedilme Duyarlılığı	21
2.4. Sosyal Anksiyete.....	22
2.5. Kişiler Arası Duyarlılığı Etkileyen Faktörler	23

2.5.1. Sosyal Benlik Algısı	23
2.5.2. Suçluluk Hissi.....	24
2.5.3. Değersizlik Hissi.....	25
2.5.4. Yetersizlik Hissi	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı	27
3.2. Araştırmanın Problemleri ve Alt Problemleri	27
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	27
3.4. Araştırmanın Modeli	27
3.5. Araştırmanın Hipotezleri.....	28
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	30
3.7. Veri Toplama Araçları	31
3.7.1. Kişisel Bilgi Formu	31
3.7.2. İlişki Ölçekleri Anketi	31
3.7.3. Kişiler Arası Duyarlılık Ölçekleri.....	32
3.8. Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizleri Sonuçları.....	33
3.9. Verilerin Toplanması	33

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikler	36
4.2. Hipotezlerin Testi.....	37
4.3. Araştırmanın Sonuçları	52
TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	54
KAYNAKÇA.....	58
EKLER.....	66

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 4.1: Araştırmaya Katılan Bireylerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı ...	34
Tablo 4.2: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'ne Ait Betimleyici İstatistikler Tablosu ..	36
Tablo 4.3: İlişkiler Envanteri Ölçeği'ne Ait Betimleyici İstatistikler Tablosu	37
Tablo 4.4: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeğinin Alt Boyutları Arasında Korelasyon Tablosu	37
Tablo 4.5: Bireylerin Yaşlar İle Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeğinin Alt Boyutları Arasında Korelasyon Tablosu	39
Tablo 4.6: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Mann Whitney U Tablosu	40
Tablo 4.7: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Tablosu	42
Tablo 4.8: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Gelir Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Tablosu	44
Tablo.4.9: Bireylerin Kaç Kardeş Oldukları İle Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeğinin Alt Boyutları Arasında Korelasyon Tablosu	46
Tablo 4.10: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Mann Whitney U Tablosu	48
Tablo 4.11: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Evliliklerini Nasıl Değerlendirdiklerine Göre Kruskal Wallis H Tablosu	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli.....	28
-----------------------------------	----

GİRİŞ

Çalışmada evli bireylerin bağlanma stilleri ile kişiler arası duyarlılıkları incelenmiştir. Türkiye’ de yapılmış çalışmalarda bağlanma stillerini konu alan çalışmalar genellikle lise ve üniversite grubu öğrencilerine yapıldığı gözlenmiştir. Çalışmada özellikle evli bireylerin grup olarak seçilmesi bu nedenledir. Bağlanma yaşamın özü ve ilk yaşama tutunduğu duygu olduğu düşünüldüğünden araştırmanın konusu bağlanma ekseninde kişilerin diğerleri olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın önemi alanda yapılmış evli bireylerde bağlanma stilleri ile kişiler arası duyarlılık incelenmesinde ilk örneğidir.

Araştırmanın katılımcılarını tesadüfî yöntemle seçilmiş 25-40 yaş arası İstanbul’da ikamet eden evli bireyler oluşturmaktadır.

Bağlanma stillerinin kişiler arası duyarlılığa ilişkisi incelenirken, veri toplama aracı olarak, İlişki Ölçekleri Anketi, Kişiler Arası Duyarlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Elde dilen bulgulara göre bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunurken; korkulu bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.. Araştırmada yer alan yaş, kardeş sayısı, katılımcıların ne derecede kendini yalnız hissettikleri gibi sosyo-demografik özelliklere göre de anlamlı sonuçlar elde edilmemiştir.

Araştırmanın önemi alanda yapılmış evli bireylerde bağlanma stilleri ile kişiler arası duyarlılık incelenmesinde ilk örneğidir.

Tartışma bölümünde bulgulara dayalı olarak araştırmacılara ve alanda çalışan psikolojik danışmanlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

BAĞLANMA

1.1. Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı, anne ve bebek ilişkisinde doğumla birlikte meydana gelmeye başlayan, yaşamın ilerleyen senelerinde de çevresel ve duygusal ilişkileri etkileyen yakın, duygusal bağlardır (Bowlby, 1980; 1982; Ainsworth, 1989). Bowlby (1982), anne ve bebek arasında oluşan ilişkinin, duygusal birlikteliğin “içsel çalışan modeller” bakımından oluştuğunu savunmaktadır. İçsel çalışan modellerin, ufak yaşlardaki çocukların aileleri ile kurdukları bağa dayanarak oluşturdukları bilişsel şemaları temsil ettiği savunulmaktadır (Bowlby, 1982; Bretherton ve Munholland, 2008).

Bakım verenin davranışlarındaki süreklilik çerçevesinde bebeğin zihninde belirli şemalar ve bu şemalara paralel olarak kendine ve başkalarına ait benlik modellerinin meydana geldiği belirtilmektedir (Bretherton, 1990; Vaughn, 2006;). Annenin hisleriyle samimi davranmasının, bebeği ile güvenli bir bağlanma oluşmasını sağlayarak bebeğin kendine ve etrafında bulunanlara ilişkin olumlu bir benlik modeli geliştirmesini sağladığı belirtilmektedir (Bretherton, Ridgeway ve Cassidy, 1990). Bakım verenlerin düzeyde hareket rutinlerinin kısacası çocuklarına karşı izledikleri tutumları ile çocukların bağlanma güvenliğinin çalışıldığı araştırmalarda bu iki kavram arasındaki ilişki incelenmektedir (Muris ve arkadaşları, 2000; Perris ve Anderson, 2000; Neal ve Horbury, 2001; Karavasilis, Doyle ve Markiewicz, 2003). Örneğin Caldera ve Hart (2004), bakım verme davranışının niteliğinin bebeklerin bağlanma güvenliğine etkisini inceledikleri çalışmalarında anne hasasiyetinin ve çocukla geçirilen zamanın bağlanmayla ilişkili olduğunu gözlemlemişlerdir. Ebeveynlik davranışlarının çocukların bağlanma güvenliğine etkileri ile birlikte ebeveynlerin kendi bağlanma güvenliklerinin de ebeveynlik davranışlarını etkilediği savunulmaktadır (Aslan ve İmamoğlu, 2009).

Karaşar’ın da belirttiği gibi bağlanma kuramı, kişilerarası ilişkilerin alt yapısını oluşturmaktadır ve ilişkilerin özelliklerini belirtmektedir. Bağlanma kuramı, insan doğasının temeli olarak yakın duygusal bağlar geliştirme eğiliminde olduğu savunulmaktadır (Karaşar, 2014).

Bowlby (1988), başlangıçta bebeklik ve çocukluk yıllarında korumanın, rahatlamının ve ebeveynlerle oluşan duygusal bağların hayat boyu sürdüğünü söylemektedir. Bowlby'a göre (1973; 1980) bağlanma, insanların hayatları için mühim hissettikleri, çevrelerine karşı geliştirdikleri tutunulması gereken kuvvetli duygusal bağlardır.

1.2. Bebeklik Ve Çocukluk Döneminde Bağlanma

Pek çok araştırmacıya göre, çocuğun benlik algısının en belirgin ayırt edicisi 'önemli diğeri' ile kurduğu etkileşimdir (Epstein, 1980). Benzer şekilde, Bowlby'(1973) de, bebekler için benliğin zihinsel temsiline, bağlanma figürünün zihinsel temsili ile birbirine bağlı bir sarmal gibi meydana geldiğini belirtmektedir. Annenin duyarlılığı ve pozitif yöndeki davranışlarının benlik değerini arttırdığı ve anneden kaynaklanan ihmal ve reddin benliğe ilişkin negatif tanımlamaları desteklediği savunulmaktadır (Sroufe ve Fleeson, 1986). Bu sebeple, 0-6 yaş dönemdeki çocuklara ilişkin genel benlik değerlendirmesinin, çocuğun bağlanma figürü tarafından ne derece onay almayı, korunmayı ve değer verilmeyi beklediğini içeren tutumların sergilenmesi gerektiği belirtilmektedir (Main vd, 1985).

Benliği değerlendirmede objektif ölçüm araçlarının kullanıldığı çalışmalarda, okul öncesi çocukların bağlanma temsilleri ile olumlu başa çıkma düzeyi ve bilişsel becerileri arasında belirgin bir fark olduğu bulunmuştur (Slade, 1987). Schneider ve arkadaşları (2001), 63 çalışmayı temel alan meta-analitik değerlendirmelerinde, anne çocuk arasındaki bağlanma ilişkisi ve çocuğun akran ilişkileri arasında orta düzeyde ilişkiler bulunduğunu gözlemlemiştir. Bunların yanı sıra, bağlanma temsillerinin özellikle öğretmenler tarafından derecelendirilen akran kabulü ve okula uyum düzeyleri ile yüksek derecede ilişkili olduğu belirtilmektedir. Düzenlenen bu çalışmalar sonucunda bağlanma kuramının, benlik işlevleri üzerinde direk yada indirek olarak önemli ve belirgin etkilere sahip olduğu görülmüştür.

Çocukluk çağındaki bağlanma çalışmalarının Ainsworth'un bağlanma ile ilgili çalışmaları zemin bilinerek yürütüldüğü görülmektedir (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1989). Ainsworth ve arkadaşları yaptıkları çalışma eşliğinde çocukların bağlanma stillerini üç ayrı gruba bölmüştür.

Güvenli olarak ayrılan çocukların, bakıcıları ile bir aradayken istekli olarak ortamı araştırdıkları, bakıcının yokluğunda ise çok az kaygı tepkisi gösterdikleri, bakıcı ortama geri döndüğünde ise, bakıcıyla yakın temasa geçerek çevresindekileri araştırmaya geri döndükleri gözlemlenmiştir (Bretherton, 2000). Kaygılı-kararsız (anxiousambivalent) olarak ayrılan çocukların ortamı çok fazla araştırmadıkları, bakım veren eksikliğinde endişelenip, bakıcılarının geri gelmesiyle de zor yatıştırdıkları, bakım verenlerine karşın samimi ve tensel temas isteğiyle birlikte sinirlilik, direnen kararsız tepkiler içerisinde bulundukları görülmektedir. Üçüncü tip olan kaçınan (avoidant) olarak sınıflara ayrılan çocukların ise bakım verenlerinden başka yerde oldukları zamanda stres tepkisi gösterip, bakım verenleri ile yanında durmayı reddettikleri, bakıcılarıyla bir araya geldiklerinde bakıcılarından ayrı kalıp odandıklarını yönelttikleri gözlemlenmiştir. (Cassidy ve Berlin, 1994).

Bowlby'a göre (1982), bebeklik döneminde oluşan bu duygu kişinin ilerleyen her yaşında ki duygulanım sürecine etki etmektedir. Bağlanma kuramı, güvenli bağlanmış çocukların bağlanma figürlerini gerginlik ile sıkıntılı zamanlarında emniyetli bir alan, oyun sırasında ya da stres hissetmedikleri durumlarda ise güvenli bir "keşif üssü" başvurmışlardır. Duyarlı, zamanında ihtiyacı gideren ve tutarlı anne baba davranışının güvenli bağlanma ile sonuçlandığı savunulmaktadır (Cassidy, 1999).

Bağlanmanın öneminin, etkisinin fazla değişmemesine rağmen bağlanma davranışlarının sıklığının ve derinliğinin erken yaşlardan orta çocukluk dönemine doğru azaldığı savunulmaktadır (Dwyer, 2005; Mayseless, 2005). Sümer ve Şendağ (2009), orta çocukluk döneminde bağlanma zihinsel modellerinin belirginleştiğini ve farklı alanlardaki beklenti ve inançları daha aktif olarak yönlendirmeye başladığını belirtmektedir. Düzenlenen çalışmalarda, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinden farklı biçimde orta çocukluk döneminde ebeveynlerin hala birincil bağlanma figürü işlevini koruduğu bulunmuştur (Lieberman, Doye ve Markiewicz, 1999). Ancak, özerklik alanlarının da bu dönemdeki çocukların, zihinsel ve duygusal gelişimlerine paralel olarak genişlediği görülmektedir. Bu nedenle, bu dönemlerinde çocukların yeni hedeflere yöneldikleri ve akranlarıyla daha fazla zaman geçirmek istedikleri belirtilmekte ve dolayısıyla bu durumun onları bağlanma figürlerine odaklanmaktan uzaklaştırdığı savunulmaktadır (Mayseless, 2005; Richardson, 2005).

Orta çocukluk döneminde, bilişsel gelişim aşamalarına paralel olarak çocukların artık değişik kaynaklardan yararlanarak bağlanma tutumlarını tek bir zihinsel model içinde bütünleştirme becerisi kazandıkları ve yaşlıları ile daha iyi ilişki kurarak birincil bağlanma figüründen zamanla geri çekilmeye başladıkları belirtilmektedir (Kerns, Schlegelmilch, Morgan ve Abraham, 2005). Bebeklikten çocukluğa geçiş döneminde bağlanma zihinsel modelleri ile ilgili başlıca değişimin ebeveynlerle ilişkileri düzenleyen “amaca göre düzeltilen ortaklık” meydana geldiği görülmektedir. Çocukluktan orta çocukluğa geçişte ise bilişsel becerilerin pekişerek, ben merkezci düşünce ve davranışların azaldığı, çocuğun yetişkinlerin bakış açısını daha kolay kavrayabildiği ve daha başarılı “amaca göre düzenlenen ortaklık” stratejileri geliştirdiği belirtilmektedir (Sümer ve Şendağ, 2009). Mayseless (2005), böylece bu dönemde bağlanma davranışlarının daha karmaşık ve örtük bir hale geldiğini savunmaktadır. Akran ilişkilerinin öneminin artmasının bağlanma araştırmalarının orta çocukluk döneminde genellikle akran ve arkadaşlık ilişkilerine yoğunlaşmasına neden olduğu görülmektedir (Booth- Laforce, Oh, Kim, Rubin, Rose-Krasnor ve Burgess, 2006).

Granot ve Mayselles (2001) de, güvenli bağlanmanın bu dönemde okula uyum ve okul değiştirme gibi geçiş sorunlarını başarı açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Özetlemek gerekirse, düzenlenen araştırmalarda, ebeveyn-çocuk arasındaki bağlanmanın başta akran ilişkileri olmak üzere farklı uyum değişkenleri ile yakın ilişki gösterdiği görülmektedir.

Araştırma verilerinden yola çıkarak araştırmacılar, anne ve babaya bağlanmanın birbirinden farklı olduğunu ve ayrı ayrı ölçülmesi gerektiğini belirtmektedirler (Verschueren ve Marcoen, 2005). Grossmann ve arkadaşları (2002) tarafından düzenlenen boylamsal çalışmada, anneye bağlanmanın erken dönemlerde daha güçlü etkiye sahip olduğu, babaya bağlanmanın etkisinin ise orta çocukluk döneminden sonra daha belirginleştiği gözlemlenmiştir. Bu çalışmalar doğrultusunda, orta çocukluk döneminde babaya bağlanmanın anneye bağlanmaya oranla yüksek düzeyde yordayıcı güce sahip olacağı söylenebilir.

1.3. Ergenlik Döneminde Bağlanma

Bağlanma stillerinin ergenlik döneminde, ergenlerin bağlanma tutumları ve ilgilerini ebeveynlerinden çok arkadaşlarına yönlendirdikleri için değişikliğe uğradığı belirtilmektedir (Dağ ve Gülüm, 2013). Ergenlikteki bu değişiklikler sırasında ergenin çocukken bakımından sorumlu olan bireylere karşı geliştirmiş olduğu bağlanma ilişkisinin oldukça önemli olduğu savunulmaktadır (Çalışır, 2009). Ergenin ebeveynlerinden arkadaş gruplarına doğru eğilimine rağmen erken bağlanma ilişkisinin ergen için sürekli ve güçlü bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (Hamarta, 2004).

Ergenlerin ebeveynleri ile bağlanma ilişkisinin incelendiği çalışmalarda, ergenlik döneminde ailesi ile güvenli bağlanma ilişkisi kuran gençlerin arkadaşlık ilişkilerinde daha başarılı oldukları, sosyal açıdan kendilerini daha yetkin hissettikleri, daha yüksek düzeyde özsayıgılarının olduğu, bedensel açıdan daha sağlıklı oldukları bulunmuştur (Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal, 2005). Sümer ve Güngör (1999a), erken yaşlarda çocuklarının ihtiyaçlarını koşulsuz ve tutarlı olarak sağlayan, hislerini ve sevgisini mahrum etmeyen, destekleyen ailelerin çocuklarının güvenli bağlanma geliştirdiğini belirtmektedirler.

Ergenlerin ebeveynleri ile bağlanma ilişkisini inceleyen, Selçuk ve Sümer'in araştırmalarına paralel olarak aynı bulgu Kesebir ve Kavzaoğlunda da saptanmıştır. Ergenlik döneminde ailesi ile güvenli bağlanma stili geliştiren gençlerin daha başarılı arkadaşlık ilişkilerine sahip oldukları, sosyal açıdan yetkin oldukları, özsayıgılarının daha yüksek olduğu daha sağlıklı oldukları bulunmuştur (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

1.4. Bağlanma Stilleri

Günümüzde, anne-çocuk bağı üzerine araştırmalarda önemli bir bölümünün bağlanma konusunda olduğu dikkat çekmektedir. Bağlanmanın, çift yönlü bir süreç olduğu söylenebilir. Birçok araştırmacıya göre anne-çocuk ilişkisinin sürekliliği sonraki yaşantıların temelini oluşturmaktadır (Pearson, Cowan ve Cowan, 1993).

Hayatın ilk dönemlerinde çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamada önyargısız davranan, ilgisini ve şefkatini esirgemeyen, yardımcı tutuma sahip olan aileler

çocukların güvenli bağlanma stiline sahip oldukları savunulmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999a). Güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin ise daha çok güvenli olmayan ailelerde yetismeleri nedeniyle ergenlik döneminde kişilerarası ilişkilerde daha fazla problem yaşadıkları tespit edilmiştir (Keskin ve Çam, 2008). Ayrıca Cooper, Shaver ve Collins (1999), güvensiz bağlanmaya sahip olan ergenlerde kriminal olaylarda bulunma, anti-sosyal tutumlar, yetersizlik hissi, iletişimde zorluk, yalnız kalma korkusu ve utanma gibi duyguların yoğun olduğunu belirtmektedir.

Düzenlenen araştırmalarda, ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının çocukların geliştirecekleri bağlanma stili üzerinde oldukça etkili olduğu görülmüştür (Arslan, Arslan ve Arı, 2012). Ebeveyn ilişkilerinde güvenli bağlanma stili olan çocukların ebeveynlerinin, güvenli olmayanların ebeveynleri ile kıyaslandığında daha fazla çocuklarına duyarlılık gösterdikleri ve doyum sağladıkları; kaçınan bağlanma stiline sahip çocukların ailelerinin, genellikle fiziki temastan hoşlanmayan, aşağılayıcı, bilhassa çocuklarının ailelerine en fazla ihtiyaç duyduğu anlarda geri çekilme eğilimi gösterdikleri; kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip çocukların ailelerinin ise, çocuklarının ihtiyaçlarından çok, kendi gereksinimleriyle ilgilendikleri, kendi anksiyetelerine yoğunlaştıkları ve ilgi gösterme hususunda çoğunlukla kararsız oldukları bulunmuştur (Levy, Blatt ve Shaver, 1998).

Aydın (2005), çocukluk döneminde anne veya bakım veren kişi ile geliştirilen ilişki sonucunda bilişsel yapıların oluştuğunu ve çocuğun bilgi edinme sürecinin belirlenerek onların sosyal ilişkilerinin yönlendirildiğini savunmaktadır. Bartholomew ve Horowitz (1991), bağlanma figürü modeliyle yetişkin bağlanma stillerini açıklamak için dörtlü modeli geliştirmişlerdir. Bu bağlanma stilleri, güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı stiller olarak adlandırılmaktadır. Bağlanma stillerinin bireylerin sosyal ilişkilerine yön verdiği ve kişiler arası ilişkilerde de önemli bir belirleyici niteliği taşıdığı söylenebilir. Smith ve Briggs (1986), başkalarının olduğu alanlarda endişe ve engellenme hissi olarak tanımlanan utanç duygusunun, kişiler arası ilişkilerde oldukça önemli bir role sahip olduğunu savunmaktadır (Akt: Güngör, 2001). Enç (1990) ise utancın, bir eksik kalma hissi ya da davranıştaki tutarsızlığın farkına varınca meydana gelen duygu olduğunu belirtmektedir. Kişinin çevresiyle ilişkilerinde oldukça etkili olan bağlanma davranışının temellerinin çocukluk yıllarında atıldığı, bu yıllarda çocukların maruz kaldığı istismar veya ihmal

yaşantılarının ilerleyen senelerde psikososyal anlamda negatif etkilere ve bağlanma bozukluklarına neden olduğu savunulmaktadır (Perry, Dunyan ve Sturges, 1998).

Bağlanma kuramı ilk kez Bowlby tarafından tanımlanmıştır ve Ainsworth ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir (Tüzün ve Sayar, 2006). Ainsworth, yabancı durum testi ile laboratuvar ortamında annesinden ayrılan ve sonradan annesiyle buluşturulan çocukların tepkileri ile güvenli ve güvensiz bağlanma örüntülerini yorumlamıştır. Bunları güvenli (secure), kaygılı-ikircikli (anxious/ambivalent) ve kaçınan (avoidant) olarak 3 ayrı gruba bölmüştür. Bu bağlanma biçimleri ekolünün ilk halinde tutarlı-tutarsız, sürekli-sürekli ve tepkisiz anne tutumlarına karşılık süt çocuğunda şekillenen bağlanma dürtüleridir. Ainsworth, Blehar, Waters ve Walls, 1978). Bunlara daha sonra dağınık bağlanma ismi verilen üçüncü bir güvensiz bağlanma stili daha eklenmiştir. Güvenli bireylerin daha az güvenli bireylere kıyasla stres kaynağı olayları daha az tehdit edici olarak algıladıkları görülmektedir. Bu bireylerin kendilerinde strese neden olan olayların nedenleri ile baş edebilecekleri konusunda yeteneklerine güvendikleri tespit edilmiştir. Ayrıca bu bireyler, duygularını açık bir biçimde ifade edebilmektedirler.

Kişinin hayatındaki en öncelikli insanların ebeveynleri olduğu; ebeveynleri ile iyi ilişkilerin gençlik döneminde ruh sağlığında etken rol oynadığı savunulmaktadır (LeCroy, 1988). Bowlby'nin çalışmaları başta olarak güvensiz bağlanma biçiminin daha sonraki zamanlarda psikopatolojinin belirleyicisi olduğu, güvenli bağlanmanın ise olması gerekenle ilişkili olduğu savunulmaktadır (Nakash-Eisikovits, Dutra ve Westen, 2000). Bu bağlamda, doğanın özgün modelinin güvenli bağlanma olduğu düşünülebilir. Dağınık bağlanmanın (dezorganize/dezoryante) ise dissosiyatif bozukluklarla ilişkili olduğu düşünülmektedir (Arslan, Arslan ve Arı, 2012).

Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanma stillerine yönelik, güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört stil olduğunu belirtmektedir. Bireyin bağlanma biçiminin kişilik gelişimi üzerinde de oldukça önemli olduğu savunulmaktadır (Keskin ve Çam, 2008). Shaver ve Brennan (1992) tarafından 242 üniversite öğrencisi ile düzenlenen bir araştırmada, bağlanma biçimi ile bireyin kişiliği arasında oldukça yüksek bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, güvenli bağlanma stilinekilerin güvensiz bağlananlara

karşın, daha çok çevreleriyle ilişkili, daha az anksiyeteye sahip, samimi, kaçınmalı bağlanmadaki kişilerin depresif, uyumlu olmayan bireyler oldukları, ilişkilerinde daha doyumsuz oldukları ve ilişkilerinin daha kısa sürdüğü, korkulu bağlananların ise sosyal ilişki kurmakta zorlanan, duygusal ilişkiye uzak duran yetişkinler oldukları görülmektedir.

1.4.1. Güvenli Bağlanma

Olumlu benlik ve olumlu başkaları modelini içeren bu stile sahip bireyler; Lopez ve Brennan (2000) a göre; ilk bağlanma figürü ile destekleyici ilişki kurabilmiştir ve bu güven algısını diğerleri ile olan ilişkilerinde de model olarak yansıtabilmektedir. Bebeklik döneminde güvenli bir bağlanma temeline sahip olan bireyler; “yakınlık” ve “özerklik” (otonomi), ayrılık ve birleşme gibi yaşantıların dengesini kurabilirler.

Ayrıca; kendilerini sevmeye değer bulur, başkalarına güvenebilir, hissettiklerini kolaylıkla diğerleri ile paylaşabilir ve yardıma ihtiyaçları olduğunda rahatlıkla ifade edebilirler. Güvenli bağlanan bireylerin terk edilme veya başkalarının kendilerine istediğinden fazla yakınlaşması ile ilgili kaygıları yoktur. Özsaygı ve başkalarına duydukları saygı, güvenleri fazladır; uzun süreli ilişkiler yaşayabilirler. Sosyal ilişkilerinde; yapıcı tutum sergileme ve sorunlara çözüm bulma eğilimindedir (Finzi ve diğerleri, 2001: 3). Diğer bir deyişle; Feeney (1995)’e göre; güvenli bağlanmış insanların; herhangi bir çatışma durumuyla karşılaştıklarında olumlu veya olumsuz duygularını açık biçimde gösterme eğilimindedir. Ayrıca; bu bireyler; iyimser beklentiler geliştirme eğilimde olup; diğerlerinden yardım istediklerinde yüksek kontrol algısı, öz yeterlik ve özgüven duygusuna sahiptirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 446).

Güvenli bağlanmış bireylerin kıymetli hissettikleri, başka insanların genellikle kabul edici ve cevap vericiliğine dair beklentileri olduğu savunulmaktadır (Deniz, 2006). Güvenli bağlanmaya sahip kişilerin sıkıntılarını kabul ettikleri, yapıcı bir biçimde kendi zor duygularını ifade etmede rahat oldukları gözlemlenmektedir.

Güvenli bağlanmış insanlar, sinirli ve kontrolsüz bir biçimde kendilerini ifade ettiklerinden pozitif duygu yaşantısının yaratıcı problem çözmei geliştirdiği savunulmaktadır (Belsky, 2002).

Güvenli bağlanmaya sahip bireylerin, olayları net olarak tartıştıkları ve çatışmalardan kaçınmak yerine onlara çözüm buldukları gözlemlenmektedir. Bunlara ek olarak, güvenli bireylerin kızgınlığın psikolojik işaretlerinin farkında oldukları ve uyuma yönelik problem çözümlerine ortak oldukları bilinmektedir.

1.4.2. Saplantılı Bağlanma

Saplantılı bağlanma stili olumsuz benlik modeli ile olumlu başkaları modelinin birleşimine karşılık gelmektedir. Bu stile sahip bireyler; kendisini değersiz hissetme ve sevmeye değer görmeme eğiliminde olup; diğerlerini olumlu değerlendirir. Bu kişiler; kendini doğrulama ve kendisini kanıtlama eğilimindedir. İlişkileri ile ilgili olarak sürekli takıntı halindedirler ve ilişkileri ile ilgili olarak gerçekçi olmayan beklentiler geliştirirler (Griffin ve Bartholomew, 1994: 444).

Saplantılı bağlanmadakilerin, yetersiz hissettikleri, başkalarına yönelik pozitif bakış açısında bulundukları görülmektedir (Akhan, 2014). Bu tutumun temelinde de kaygının olduğu görülmektedir.

1.4.3. Kayıtsız Bağlanma

Kayıtsız bağlanma stili; olumlu benlik ancak olumsuz başkaları modeli ile tanımlanmaktadır. Bu bağlanma stiline sahip olan kişiler; özerkliğe aşırı derecede önem verirler; başkalarına olan gereksinimi reddederler. Bartholomew (1990)'e göre; bu kişiler yakınlık duygusundan yoksun kalma pahasına özerkliği tercih eder. Bu tür bağlanma stiline sahip kişiler; sosyal ilişkiler “gereksiz” ve “sıkıcı” görme eğilimindedir. Bu kişilerin benlik saygıları yüksek olup; yakınlığa karşı kayıtsızdırlar. Bu kişiler; kaçınma, uzaklaşma-geri çekilme, mükemmeliyetçilik, öfke, inkâr, narsisizm ve paranoya psikolojik mekanizmalarını kullanma eğilimleri yüksektir (Kuyumcu, 2005: 34).

Kayıtsız bağlanması olanların ise kendileri hakkında pozitif ama diğerleri ile ilgili olumsuz görüşlere sahip olduklarından kaçınmacı oldukları belirtilmektedir. Olumsuz duyguları baskı altına alma eğiliminde oldukları savunulmaktadır (Tüzün ve Sayar, 2006).

1.4.4. Korkulu Bağlanma

Bu bağlanma stili; olumsuz benliktir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler; yakınlıktan korkmakta ve sosyal açıdan kaçınan bir görünüm sergilemektedir. Bu tür bir bağlanma güvenli bağlanma stiline karşıtını oluşturmaktadır ve bu yönde özellikler taşımaktadır. Bu bağlanma stiline sahip kişiler; kendilerini değersiz görme eğiliminde oldukları gibi, diğer bireyleri de olumsuz algırlar. Bu kişiler; kurdukları sosyal ilişkilerin sonucu ile ilgili olarak karamsardır. Bu bağlanma stiline sahip kişiler ile ilgili olarak ayrıca; kendilerini açmaktan korktukları empatiden yoksundur (Finzi ve diğerleri, 2000: 4). Bu durum ise; bu tür bağlanma stiline sahip kişilerin başkalarından olumsuz beklentilerinin olması ve reddedilme veya kaybetme korkusu ile hareket ederek bu tür bir durumdan kaçmak istemeleriyle ortaya çıkmaktadır (Griffin ve Bartholomew, 1994: 442).

Korkulu bağlanmış bireylerin de sevicecek kişiler olmadıklarını düşündükleri ve diğer insanların güvenilmez yakınlık kurulmaz olarak algıladıkları bilinmektedir (Sümer ve Şendağ, 2009). Korkulu bağlanmış kişilerin diğer bireylerle samimi olmaktan korktukları ve insanlar tarafından olumsuz cevap alacakları endişesi bulunur.

Endişeli/kaçınganların insanlara samimi olmak istemelerine rağmen, incinebilecekleri konusunda kaygılı olduklarından ilişkilerinde aşırı yakınlıktan kaçındıkları belirtmektedir (Jones, 2005).

1.5. Bağlanma Sürecini Etkileyen Faktörler

Ana-babanın bebeklik döneminde duygusal gelişimin sağlıklı olabilmesinde anahtar görevi gördüğü belirtilmektedir (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005). Bağlanmanın bebekle birincil bakıcı arasında gelişen ve bebekte emniyet hissi yerleştiren güçlü bir bağ olduğu düşünülmektedir (Dodson, 1995).

Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol (2005), ilk bağlanma tecrübesinden eksik olmanın, yoksunluğun süresinin ve özelliğinin sonraki ilişkilerin niteliğini etkilediğinin bir göstergesi olduğunu savunmaktadır. Bu durumun, Bowlby'nin kuramını desteklediği görülmektedir. Annenin bağlanma ilişkisinde anahtar rolü gördüğü ve bağlanmanın, fakat bakım veren simgesinden kaynaklanan yakınlık aracılığıyla gerçekleşebildiği düşünülebilir. Annenin kendi anne babası ile sıcak,

sevgi dolu ve güvenli bir bağıllık ilişkisi kurmasının evliliğine ve çocuğu ile olan ilişkisine de yansıdığı belirtilmektedir (Soysal 1999).

Denham (1993), bebeğin, sosyal ve duygusal açıdan gelişebilmesinde bakıcının duyarlılığının var olan bağı güçlendirdiğini savunmaktadır. Benzer şekilde Soysal ve arkadaşları (2000a), bebeğin kendisini ifade edebilmesi ve ortaya koyabilmesinde de anne-baba çocuk ilişkisindeki duyarlılığın önemli bir işleve sahip olduğunu belirtmektedir. Anne çocuk ilişkisinde, hem annenin hem de bebeğin birbirlerinin duygularına cevap vermesine bağlı olarak aralarındaki duygusal iletişimin kalitesinin arttığı belirtilmektedir (Soysal vd, 1999). Bu durumun, birincil bakıcının, bebeğin gereksinimlerini ne ölçüde ve ne şekilde karşıladığının etkililiğini belirttiği söylenebilir (Dodson, 1995).

Bolwby (1988), yeni dünyaya gelen bebeklerin ve çocukların, bakıcıları ile ilişki kurma gereksinimi taşıdıklarını vurgulamaktadır. Hortaçsu (1991), anne ile bebek arasındaki ilişkinin sıcaklık gereksinimi ile belirginleştiğini savunmaktadır. Bebeklerde, bağlanılan kişiden ayrılmanın, ilerleyen yıllarda hastalık ve halsizlik olarak meydana geleceği savunulmaktadır (Goodfriend, 1993). Araştırmacıya göre, çeşitli nedenlerle doğumdan sonra annelerinden ayrılarak, özel bakıma alınan bebeklerde; gelişim hızını kaybetmekte veya durmaktadır ve bu bebeklerin yemek yemedikleri, sosyal ortamlarda geride yaşadıkları ve yüzlerinde sürekli üzüntülü bir ifade taşıdıkları görülmektedir.

Bundan sonra, annenin bebeği ile geçirdiği vakit ve bu zaman sürecini nasıl kullandığının önemli olduğu belirtilmektedir. Cohn ve Tronick (1987), anne ile bebek arasındaki göz göze temasın önemini vurgulamakta ve annenin bebeğine sağladığı pozitif his işaretlerinin (gülümseme, "ce" türü oyunlar oynama ve hayvan sesleri çıkarma gibi) bebeklerde pozitif hisler canlandırıldığını ve olayla uyumlu reaksiyonlar gösterdiğini belirtmektedirler. İlk haftalarda oluşan bu temas stiline ileri zamanlardaki ilişki oluşumlarının ilk belirtisi olduğu söylenebilir. Troy (1995), anne ile bebek arasındaki fiziksel bağın mühim bir rolü olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmacıya göre, annenin bebeğini kıyafetsiz sarılmasıyla, bağlanma arasında pozitif bir ilişki vardır ve bu nedenle, doğumdan sonraki ilk bir saatlik periyotta bebek uyanmış ve alıcı pozisyonda bulunduğundan anne ile olan ilişkisi oldukça mühimdir denilebilir.

Düzenlene araştırmalarda genellikle çocuğun ruhsal gelişiminde annenin rolü ele alınmasına rağmen, babanın rolüne çok fazla yer verilmediği dikkat çekmektedir. Bunun meydana gelmesinde, bebeğin algılarının da etkili olduğu söylenebilir. Babanın ise anneye göre sesinin ton derecesi, kıyafeti, verdiği reaksiyonları, kokusu ve dokunuşu itibariyle daha farklı olduğu ve bu sayede, bebeğin anne ve babasının iki farklı kişi olduğunu öğrendiği savunulmaktadır (Soysal, Bodur, İşeri ve şenol, 2005). Biller (1993), bu dönemde bebekler acıktığı zaman ve halsiz kaldıklarında annelerini, hareketli oyunlarda ise babalarını tercih ettiklerini vurgulamaktadır. Bağlanma, annenin etkisinin oldukça önemli olduğu oldukça açıktır denilebilir.

Bunların yanı sıra, baba bebek bağlanmasını etkileyen, anne-babanın iletişim biçimi olduğu savunulmaktadır (Soygüt, 2004). Eşlerin evlilik algıları ve ilişkilerinden aldıkları doyumun derecesi ile duyarlı anne-baba olma arasında oldukça yüksek bir ilişki olduğu görölmektedir. Eşler arasındaki ilişkideki tutarlığın bebeğin ilişki örüntülerini kavraması için oldukça etkili olduğu belirtilmektedir. Anne ile baba arasındaki gerginliğin, baba-bebek ilişkisinde olumsuz duygulanıma neden olduğu savunulmaktadır (Donley, 1993).

Benzer durumun babasını erken yaşta kaybetmiş çocuklar için de geçerli olabildiği belirtilmektedir (Keskin ve am, 2008). Annenin babayı anış ve ifade ediş tarzının, sunulan ilişki örüntülerinin, çevrenin verdiği bilginin ve tüm bunları çocuğun ne şekilde değerlendirip yorumladığının önemli bir role sahip olduğu görölmektedir. Ayrıca, askerlik, iş, hastalık gibi durumlarda ayrılığın süresinin ve bu süreyi bebeğin nasıl geçirdiğinin sağlıklı bir bağlılığın kurulması için oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010).

Bunlara ek olarak, babanın bebek ile yakın ve olumlu ilişki kurmasının bebeğin yabancılarla daha rahat ilişki kurmasında etkili bir rolü olduğu belirtilmektedir (Uluç ve Öktem, 2009). Erken bebeklik döneminde babaları ile sağlıklı ilişkilere sahip olan çocukların güvenli bağlanma geliştirdikleri dikkat çekmektedir. Biller'a göre (1993) mutlu, bağımsız, kolay ilişki kurabilen ve araştırıcı çocukların babaları gözlemlendiğinde, baba ile ocuk arasındaki iletişimin, çocuğun bilişsel gelişimine uygun ve araştırıcı davranışlarını destekler nitelikte olduğu görölmektedir. Bebek ile baba arasındaki bağlanmanın sağlıklı kurulabilmesinin babanın ilk bir yıl içerisinde bebeğin bakımı ile ilgili tüm faaliyetlere doğrudan

katılması ile ilişkili olduğu savunulmaktadır (Biller, 1993; Dodson 1995). Bunların yanı sıra, baba-çocuk arasında bağlanma ilişkisinin kurulmasında rol alan bir diğer unsurun ise, babaya verilen geleneksel rol olduğu görülmektedir. Çevik ve Ceyhun (1993), geleneksel rolün, babanın otorite olmasıdır.

Bağlanmada değişik etnik yapının etkili olmasına rağmen, aynı ülkenin farklı şehirlerinde de değişik bağlanma örüntülerinin olduğu dikkat çekmektedir (Ijzendoorn ve Kroonenberg, 1988). Farklılıkların genellikle araştırmalarda kullanılan örneklem gruplarından kaynaklanmasına rağmen, kültürel yapının bağlanmayı etkileyen en önemli etken olduğu düşünülmektedir (Ijzendoorn ve Kroonenberg, 1988).

Ülkemizde, annelerin ekonomik sıkıntılarından dolayı çalışma hayatına erken başladığı ve bunun bağlanma problemlerini artırdığı gözlemlenmiştir. Cyntia ve arkadaşları (1993), Amerika Birleşik Devletleri'nde bebek bir yaşına gelmeden önce çalışan annelerin oranının %30 olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılara göre, işe giden anneler bebekleriyle az zaman geçirmelerine rağmen, çocuklarının ihtiyaçlarına daha hassastırlar ve güvenli bağlanmanın gerçekleşmesini etkileyebilecek olayın, annenin konumu olduğu düşünülmektedir. Rol çatışması içerisindeki annelerin bebeklerine yeteri kadar vakit sağlayamadıkları fikriyle endişeye kapılması nedeniyle eşlerin birbirleri ile olan iletişimlerinin kalitesinin olumsuz olarak etkilendiği görülmektedir (Çalışır, 2008).

1.6. Bağlanmada Ebeveynin Rolü

Deniz (2006), çocuğun doğduğu zaman itibarıyla gelişme süresince ailesiyle kurduğu iletişimlerden çıkardığı sonuçlarını değerlendirerek karakterinin ve ruhsal yapısının zeminini oluşturduğunu belirtmektedir. Bayhan (1998), toplumların umudu olan gençlerin her açıdan sıhhatli yetiştirilmelerinin benlik oluşumu için önemli olduğunu belirtmektedir. Bireyin doğduğu zaman annesiyle bulunduğu iletişimin eskiden sadece çocuğun fiziksel gelişimine etkisi düşünülürken bu bağlanmanın içselleştirilerek bireyin hayatının tüm bölümünü etkilediği savunulmaktadır (Hamarta, 2004).

Sümer ve Güngör (1999a), erken yaşlarda çocuklarının ihtiyaçlarını sebepsiz ve tutarlı olarak karşılayan, yakınlık ve sevgisini eksik etmeyen, destekleyen ailelerin çocuklarının güvenli bağlanma geliştirdiğini savunmaktadır.

1.7. Anne-Baba Tutumları

Literatürde sıkça kullanılan ölçüm aracı Ana Babaya Bağlanma Ölçeğidir (PBI;The Parental Bonding Instrument) (Parker, Tupling ve Brown, 1979). Bu ölçek Bowlby'nin bağlanma kuramını temel alarak geliştirilen ilk ölçeklerden biri olarak bilinmektedir (Bowlby, 1973). Bowlby, yetersiz/patolojik ana babalığın özellikle ilgi ve kontrol/koruma boyutlarıyla ilintili olduğunu belirtir. İlgi kavramı, yeterince bakım verememe, bebeğin ihtiyaçlarını yerine getirmeme, çocuğu aşağılama, eleştirme ya da reddetmeyi kapsamaktadır. Kontrol terimi ise aşırı koruma, bağımsızlığı desteklememe ya da aşırı kontrol etme olarak tanımlanmaktadır (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

Parker ve arkadaşlarının çocuk-ebeveyn bağlanma düzeneğini incelemek niyetiyle geliştirdikleri PBI, Bowlby'nin ana baba-çocuk bağlanma ilişkisinde ileri sürdüğü ilgi ve kontrol boyutlarını kapsamaktadır (Parker, 1979). Ölçeğe göre, yeterli ilgi-aşırı korumama optimal bağlanma olarak tanımlanmaktadır. Yetersiz ilgi - aşırı korumama ise bağlanmama ya da zayıf bağlanma sınıfına girmektedir. Yeterli ilgi-aşırı koruma davranışları sergileyen ana babalar da duyarlı kontrol sınıfında yer almaktadır. Yetersiz ilgi-aşırı koruyucu ana baba tutumlarındaysa duygusuz kontrol olarak sınıflandırılmıştır.

1.8. Anne-Baba Tutumları ve Bağlanma İlişkisi

Birçok gelişimsel teori ya da yaklaşım, ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişki niteliğinin gelişimin her bölümünde önemli rol oynadığını belirtmektedir. Bağlanma kuramı, çocuğun bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişimlerinde samimi ilişkilerin, özellikle de ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkisinin, etkisini ve ilgili dinamikleri açıklama bakımından son zamanlarda sıkça başvurulmuş, kabul gören kuramlardan birisi olmuştur (Bowlby, 1973; 1982). Bowlby, erken çocukluk döneminde bağlanma figürü olan anne ve babaların tekrarlayan hareketlerinin serisi çocukların bilişsel düzeylerini şekillendirdiğini belirtmektedir (Bowlby, 1979). Bu şemaların çocuğun hayatında yaşam boyu devam eden etkiler gösterdiği söylenebilir. Bağlanma ekolüne

göre bakıldığında ebeveyn tutumları ve iletişim becerileri daha sonraki senelerde yakın ilişkilerdeki beklentiyi, inancı ve tutumları yönlendiren “içsel çalışma modellerinin” içeriğini oluşturmaktadır.

Anne ayrıldığında tepki göstermelerine rağmen döndüğünde kolaylıkla yatıştıkları görülmektedir. Güvenli bağlanmanın gelişmesi için çocuğun kesintisiz, tutarlı tepki veren, duyarlı ve her zaman ulaşılabilir bir bakım verene sahip olmanın önem taşıdığı bilinmektedir. Kaygılı/ikircikli bağlanma örüntüsü olan çocukların ise, çağırdıklarında annenin yanıt vereceğinden ya da yardımcı olacağından emin olmayan çocuklar oldukları savunulmaktadır (Bowlby, 1979). Bu nedenle ayrılığa direndikleri ve anne döndüğünde yatışmadıkları dikkat çekmektedir. Araştırmacı davranışlarda bulunmaya ilişkin ise kaygı yaşadıkları gözlemlenmektedir. Bu annelerin tepkilerinde tutarlı olmayan ve kontrol amaçlı terk etme tehdidinde bulunan anneler oldukları söylenebilir.

Bowlby, kaçınan bağlanma örüntüsü olan çocukların ise annelerinin yardımcı olacağına ilişkin hiç güveni olmayan çocuklar oldukları bildirmektedir. Sürekli olarak çocuklarını geri çeviren ya da reddeden annelere sahip olan bu çocukların ayrılığa tepkisiz kaldığı ve anne döndüğünde yakın durmadıkları gözlemlenmektedir. Güvenli, kaygılı/ikircikli ve kaçınan bağlanma örüntülerine daha sonra Main ve Solomon tarafından dağınık bağlanma örüntüsü eklendiği görülmektedir (Lamb, Teti ve Bornstein, 2002).

Stres ile baş etmede organize bir davranış göstermeme, yabancı durum testinde stereotipik, asimetrik ve zamansız hareketlerin varlığının, donup kalma ya da hareketlerde yavaşlama dağınık bağlanma ölçütü sayıldığı belirtilmektedir. Bu çocukların annelerinin fiziksel taciz ya da ihmalde bulunan, psikiyatrik bozukluk oranları yüksek olan ya da kendi bağlanma nesneleri ile olan sorunlarını çözememiş anneler olduğu savunulmaktadır. Dağınık bağlanma örüntüsünün altında yatan nedenin bakım verenden korkma olduğu görülmektedir (Barnett ve Vondra, 1999).

1.9. Bağlanma İle İlgili Yurtiçi Çalışmaları

Karaşar (2014) tarafından düzenlenen çalışmada, sosyal kaçınma, eleştirilme düşüncesi, değersizlik hissi ve sosyal kaygı üzerinde anne eğitim seviyesi; sosyal kaygı üzerinde baba eğitim düzeyi; değersizlik duygusu üzerinde ekonomik düzeyler

arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve anksiyete seviyeleri arasında da ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Algan ve Şendil (2013) yaptığı araştırmada, çocuklar ve ailelerinin bağlanma stilleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Ancak bulgulara göre ailelerin bağlanma güvenliklerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkili olduğu dikkat çekmektedir.

Bunlara ek olarak, çocukluk istismarlarından her üçü ile de (Duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar) saplantılı bağlanma modeli arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Deniz, 2006).

Akhan (2014) tarafından düzenlenen araştırmada ise, kadınların korkulu bağlanma biçimine erkeklerin ise kayıtsız bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Öğrencilerin ebeveyninden gelen kazanımları azaldığında korkulu bağlanma stiline, arttığında ise kayıtsız bağlanma stiline meydana geldiği saptanmıştır. Bağlanma stiline, alkol- sigara kullanımı gibi alışkanlıkları etkilediği; sosyal güvencenin olup olmaması ve anne eğitim düzeylerinin bağlanma stillerinin belirlenmesinde rol oynadığı; bağlanma stilleri arasında cinsiyete göre farklılıklar olduğu görülmüştür.

1.10. Bağlanma İle İlgili Yurtdışı Çalışmaları

Cassidy (1999) düzenlediği çalışmada, güvenli bağlanmanın bakım verenin çocuğun ihtiyacına vaktinde ve yeterince zaman ayırmasıyla oluştuğunu gözlemlemiştir.. Thompson (1999), güvenli bağlanmanın ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiler dışındada çocuğun çevresiyle sınıf arkadaşlarıyla olan ilişkilerine yansıdığını savunmaktadır.

Bowlby'nin ele aldığı bağlanma sisteminin, bağlanma özelliklerinin erişkin hayatında yakın ilişkilerdeki davranış tarzıyla yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir (Shaver ve Mikulincer,2004).

Akciğer kanseri hastaları ve eş uyumuna etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, kaçınan ve kaygılı türde bağlanmaya sahip bireylerin depresyon ve evlilik ilişkilerinde bozulma ile ilintili olduğu görülmüştür (Mikulincer ve Erev, 1991). Aynı zamanda kaçınan türde bağlanma özelliğindeki hastaların bakım veren

eşlerinde daha yüksek düzeyde öfke ve depresyon bulunduğu görülmektedir (Porter vd, 2012).

Mancini ve arkadaşlarının (2009),bir çalışmasında bağlanma özelliklerinin eş ölümünden sonraki yas üzerinde de etken olduğu görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİLER ARASI DUYARLILIK

2.1. Kişiler Arası İlişkiler

İnsanoğlunun en ilkel çağlardan beri birbirleriyle nasıl iletişime geçtiği, nasıl ilişki kurduğu hep merak konusu olmuştur. Kişilerarası ilişkiler, sosyal psikoloji alanında üzerinde en çok inceleme yapılan konulardan biridir. Bireyler geliştirdikleri ilişkiler sayesinde varlıklarını sürdürme ve temel ihtiyaçlarını karşılama olanağı bulmaktadırlar. Bu nedenledir ki, kişilerarası ilişkilerde anahtar kelime “ihtiyaç”tır. Sevgi ve aidiyet insanın en temel ihtiyaçlarından ikisidir. Psikolojik anlamda sağlıklı olma ve kendini gerçekleştirme için insanın sevgiye, ait olma duygusuna ihtiyacı vardır. İlk ve en önemli ilişki anne ile yaşanan ilişkidir. Çocuklar büyüdükçe ve ihtiyaçları değiştikçe kendisi için önemli bir yere sahip olan diğer kişiler (baba, kardeş, teyze, amca, nine, dede vs) ile etkileşime girecektir. Yaşı ilerledikçe, kendisi için önemli olan kişilerin sağladığı sevgi ve kabul edilme ihtiyacı çocuğa yetmeyecektir. Çocuğun kendisine yetmeyen eksik sevgi ve kabul edilme ihtiyacı ile birlikte kendi benliğini oluşturma ihtiyacı bireyi farklı kişilerarası ilişkilere girmeye sevk edecektir.

2.2. Kişiler Arası Duyarlılık

Kişilerarası duyarlılık, insanlarla kurulan bağlarda hasasiyet ve başkaları tarafından kırılma korkusu, önemsenmediğini hissetme ve bu duyguyla birlikte yanlış davranıldığına inanma, kendini diğer insanlardan daha aşağı ve yetersiz hissetme, başka bireylerin bulunduğu ortamlardayken ve yanlış yapma korkusu gibi yaşamı zorlaştıran kişilerarası ilişkilerde sorunlar yaşanmasına ve bireylerle olan etkileşimin bozulmasına sebep olan bir durumdur (Boyce ve diğ., 1991).

İnsanlar tarafından kabul görme ihtiyacı insanoğlunun en temel motivasyon kaynaklarının başında gelmektedir (Baumeister ve Leary, 1995; Maslow, 1954). Butler, Doherty ve Potter (2007)’e göre insanın hayattaki temel amacı topluluk içinde yaşamaktır. Sosyal olmak ve toplum içinde var olmaktır, çünkü bu durum insanın kendi kimliğini bulmasını ve aynı zamanda ait olma hissini yaşamasını sağlamaktadır (Butler, Doherty ve Potter, 2007). İnsanın psiko-sosyal, kültürel ve

biyolojik bir varlık olduğuna ve bu boyutların birbirleriyle etkileşim halinde olduğuna vurgu yapan Doğan (2009) bu yaşam boyutlarının hepsinin temelinde insan ilişkileri ve iletişimin olduğuna vurgu yapmaktadır. Çünkü insanlar sevgi, kabul, ait olma, paylaşarak korkuları azaltma ya da acı veren durumlara dayanma gücünü artırma, yine paylaşımlarla sevinçleri çoğaltma ve kimlik kazanımını sağlama gibi çok çeşitli ihtiyaçlarını ancak insan ilişkileri ile karşılamaktadır ki bunun için sosyal bir varlık olarak kabul görmesi gerekmektedir. Bu durum birey reddedildiğinde ya da grupta bulunan insanlar tarafından dışlandığında ne olacaktır sorusunu da beraberinde getirmektedir.

İnsanoğlunun var oluşunun en temel koşulunun diğer insanların varlığı olduğu dikkate alındığında, çevresinden kopmuş bir insanın ruhsal sağlığının ve kişisel gelişiminin pozitif düzeyde olması beklenemez. Bu doğrultuda kişi temel ihtiyaçlarından biri olan kendini gerçekleştirme olgusunu diğer insanlar olmadan başaramaz. Bireyin toplumdan soyutlanması, yalnızca kişinin insanların olmadığı herhangi bir mekanda olmasını içermez, birey diğer insanlarla beraberken de, bilinçli veya bilinçsiz olarak toplumdan soyutlanabilir. Bireyin toplumdan soyutlanmamasının ve toplum içinde var olmasının en temel koşulu, diğer insanlarla ilişkiye girmesidir (Sapmaz, 2006.43). Sonuç olarak diğerleri ile sağlıklı ilişkiler kuramamanın ya da onlar tarafından reddedilmemenin insanoğlu için acı veren bir yaşantı olacağı aşikârdır. Ancak diğer insanlar tarafından kabul edilmeme yalnızca acı dolu olmakla kalmayıp önceki ret deneyimleri ile birlikte gelecekteki sosyal etkileşimlerle baş edebilme becerisini de azaltacaktır.

Reddedilme oldukça geniş bir kavram olmakla birlikte burada bahsedilen açıkça anlaşılacağı üzere sosyal ilişkilerde reddedilmektedir. İnsan ilişkilerinde onay görmeme ya da reddedilme olarak ele alınan bu durum Harb, Heimberg, Fresco, Schneier ve Leibowitz (2002) tarafından kişiler arası reddedilme duyarlılığı olarak sınırlandırılmıştır. Bireylerin yaşamlarındaki kişilerarası olayların onları nasıl etkilediği/etkileyeceği konusu günümüzde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. İlgili literatürde reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duyarlılık olarak ele alınan kavramların bu etkileşimle yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Snodgrass ve arkadaşlarına göre (1998), kişilerarası duyarlılık hakkında son zamanlarda bireylerle iletişim konusunda kişilerarası fark edilme önemlidir. Bulunan

sonuçlar bayanların erkeklerden daha fazla duyarlı olduğunu ileri sürmektedir.. Snodgrass'ın incelemelerinin hedefiyse (1985, 1992) erkekler lider olarak bir role sahiplendiklerinde erkeklerin daha duyarlı olduğunu düşünmektedir.

Snodgrass'a göre kişilerarası duyarlılık, bir kişinin fikirlerinin ve duygu dünyasının belirgin şekilde ifadesi ve diğer kişinin bu fikirleri ve hisleri tam anlamıyla fark etmesidir. Ancak kavram ilk ortaya atıldığında insanlar tarafından yanlış algılanmıştır sanki bir algılama becerisi gibi olduğu düşünölmüştür. Kişilerarası duyarlılık kavramı aslında kendini anlatma ve algılamayıda içermektedir.

McCabe ve arkadaşları (1999)'nın araştırmalarına göre “kişilerarası duyarlılık ve sosyal sorunları çözebilme: 207 üniversite öğrencisinde öz-saygı, depresif semptomlar ve akademik performansın yordayıcıları gibi kavramları kişilerarası duyarlılık ve sosyal problem çözebilme arasındaki korelasyonu araştırılmıştır.

Davidson, Jackson ve Kalin (2000)'e göre, olumsuz olaylara verilen reaksiyonların olumsuz hislerden sonra depresif ve zihinsel olarak ayrıntılara takılma, incinebilirlik olmaktadır.

2.3. Reddedilme Duyarlılığı

Reddedilme duyarlılığı, reddedilmeye karşı kaygılı bekleyiş, reddedilmeyi kolaylıkla algılama ve reddedilmeye aşırı tepki verme eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Kross ve diğ., 2007; Downey ve Feldman, 1996).

Downey ve Feldman (1996) reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin diğerlerinin kendilerini reddedecekleri beklentisi içinde olduklarını, kişilerarası belirsiz ipuçlarını reddedilme olarak yorumladıklarını belirtmişlerdir. Onlara göre reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireyler aynı zamanda gerçek ya da ya da hayali reddedilmeye karşı aşırı tepki göstermektedirler.

Kişilerarası duyarlılık ise kişilerarası ilişkilerde, önemsenip değeri verilmediğine yada yanlış işlerin başına geldiğine veya başka bireylerin yaşamında karşılaşılan olayları çarptırarak yorumlamaya ve bu nedenle de diğer insanların bulunduğu ortamlarda huzursuz olarak girişken davranışlardan ya da ilişkilerden uzak durmaya yol açan, diğerlerinin his ve davranışlarına aşırı derecede dikkat etme

ve eleştirilme ya da reddedilmeye karşı fazla hassas olma yönelimi olarak tanımlanmaktadır (Boyce ve Parker, 1989; Davidsonve diğ., 1989).

2.4. Sosyal Anksiyete

Reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duyarlılıkla ilgili bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere bu iki yapı ile sosyal anksiyete arasında örtüşen pek çok özellik olduğu görülmektedir (Mor ve Inbar, 2009; Segrin ve Kinney, 1995). Bilindiği üzere sosyal anksiyeteli bireyler performans sergilemeleri gereken ya da diğerleri tarafından izlenme olasılığının bulunduğu ortamlarda hata yapma, uygunsuz davranmaktan yoğun düzeyde korku duymaktadırlar. Bu korkunun temelinde ise hatalı davranışları nedeniyle diğerleri tarafından alay konusu olacaklarına ya da reddedileceklerine ilişkin fonksiyonel olmayan inançlar yatmaktadır. Rapee ve Heimberg (1997), sosyal anksiyeteli bireyler için sosyal ortamlarda temel tehlike kaynağının izleyici olduğuna ve temel tehdit edici sonucun ise izleyicilerden geleceği düşünülen olumsuz değerlendirilme olasılığı olduğuna vurgu yapmışlardır. Çünkü sosyal anksiyeteli birey için, diğerlerinin onayını alma ve onlar tarafından kabul edilme, kişisel değerliliklerinin bir göstergesidir ve aksini oluşturabilecek her bir durum statü ya da güç kaybı olarak değerlendirilmektedir (Beck ve diğ., 1985). Reddedilmeye ve onaylanmama atfedilen bu değerle birlikte sosyal anksiyeteli bireyler ortamdaki ipuçlarını hatalı davranışta bulunacakları ve bu nedenle de reddedileceklerine dair beklenti ve inançlarını destekleyici nitelikte toplamakta ve bu şekilde yorumlamaktadırlar (Rapee ve Heimberg, 1997). İlgili literatür incelendiğinde sosyal ortamlardaki ipuçlarının toplanmasına ve yorumlanmasına yönelik bu yanlılığın redduyarlılığı ve kişilerarası duyarlılığı yüksek olan bireylerin de belirgin olarak öne çıkan özellikleri arasında olduğu görülmektedir. Reddedilme duyarlılığı olan kişilerinde reddedilecekleri ve kabul görmeyeceklerine ilişkin ipuçlarını toplamaya yönelik bir eğilim içinde oldukları belirtilmektedir (Kross ve diğ., 2007; Downey veFeldman, 1996). Benzer şekilde kişilerarası duyarlılığa sahip olan bireylerinde fark edilip yetersizlik hissi verilerek aşağılayıcı tutumlarda bulunulduğuna inanma bilişsel yanlılıkları nedeniyle başka insanların hareketlerini yanlış yorumlamaya eğilimli oldukları belirtilmektedir (Boyce ve Parker, 1989; Boyce, Hickie, Parker ve Mitchell, 1993).

Sonuç olarak sosyal anksiyete, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duyarlılığın her üçünün de odak noktasında ‘diğerleri’ nin varlığı ve diğerlerinin eylemlerine yönelik yanlılık içeren algılamalar yer almaktadır. Sosyal anksiyete için tüm sosyal ortamlar ve bu ortamlarda yapılabilecek hatalar bu hataların yol açacağı eleştirilme küçük düşme ve en nihayetinde onlar gibi olmadığı düşüncesiyle diğerleri tarafından Kabul görmeyeceğine inanma ve bu inancını destekleyecek ipuçları arama söz konusuysa aslında bundan hiç de farklı görünmeyen ve yine temelinde diğerleri tarafından eleştirilme, reddedilme, kabul görmeme kaygısı yatan ve bu nedenle kişilerarası ilişkilerinde belirsiz ipuçlarını kendi kaygıları doğrultusunda yorumlayan ve buna aşırı duyarlılık geliştiren reddedilme duyarlılığı ve kişiler arası duyarlılığı olan kişilerde sosyal anksiyeteli bireylerin sahip olduğu bilişsel, fizyolojik ve davranışsal özellikleri sergilemektedirler.

Sosyal anksiyete, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duyarlılık belirtilerine sahip olan bireylerin diğer insanların davranışlarını yorumlama biçimlerindeki buyanlılıklar reddedilme tehlikesinin olduğuna inanılan ortam ve durumlardan kaçınma davranışları ile sonuçlanmaktadır. Boyce ve Parker (1989)

2.5. Kişiler Arası Duyarlılığı Etkileyen Faktörler

Kişiler arası duyarlılık; bireysel yetersizlik hissi, sık sık başka bireylerin davranışlarını hatalı yorumlama ve kişiler arası ilişkilerden uzak durma, insanlara sürekli şüphe içinde ilişkiye girme ve bu durumun huzursuzluğunu yaşama durumudur(Boyce ve diğ., 1992).

2.5.1. Sosyal Benlik Algısı

İnsanlar kendilerinin başkaları tarafından nasıl görüldüğünü bilinçaltından sezerler. Başkalarının kendilerine bakışlarından, konuşmalarından, koşullandırmalarından, ne kadar değer verip vermediklerini hissederler.

Çocuklar için de bu böyledir. Çocuk ebeveynin kendisi ile geçirdiği vakitlerde ne kadar mutlu olduğunu ya da olmadığını görür. Bu da çocuğun kendisinin ebeveynin gözünde kıymetli olup olmadığının veya ne derece kıymetli olduğunun algısını oluşturur. Çocuk, yetişkinlerin olaylar karşısındaki tepkilerine göre onların gözündeki değerini hissetmeye çalışır. Böylece çocuk kendi “sosyal

benlik algısını” oluşturur. “Ben insanların gözünde böyle biriyim” der. Çocuğun kendine nasıl baktığıyla ilgili kendisinde oluşan bu algı çocuğa değersizlik hissi hissettiren bir nitelikteyse bu, “sosyal benlik kaygısı”na dönüşür. Böylece kişi kendisini başkalarının yanında yetersiz, güvensiz, ezik hisseder. Çocukluk yıllarında edinilen bu hissediş kalıcıdır. Sosyal benliği kaygılı olan, yetersizlik hissi içinde olan kişiler evliliklerinde eşlerine ve çocuklarına karşı saldırganlırlar.

Kendilerine dokunulmasına, laf söylenmesine tahammülleri yoktur. Böyle kişiler kendilerine yapılan eleştirileri bir saldırı gibi algırlar. Aslında bütün bu agresif tutumun altında yatan şey gerçek bir çocukluk dramıdır. Bu hırçınlıklar kişinin yıllardır sırtında taşıdığı acılara karşı kendisini “savunma” hissinden başka bir şey değildir.

Böylesi kişilerin ihtiyacı olan tek şey, kendilerini teselli edecek sıcak bir ses, anlayışlı bir ruhtur. Ebeveyni tarafından aşağılanan çocuk, aşağılandığında çocukken edinilen “sosyal benlik kaygısı” bir ömür boyu kişinin peşini bırakmaz. Bu açıdan bakıldığında bir ebeveynin çocuğuna nasıl davrandığı, o çocuğun kendisinin “kim olduğu” algısını oluşturur. Çocuk zaten kendisinin “değersiz” biri olduğunu görür ve buna inanırsa bu inanmaya “sosyal benlik algısı” diyoruz. (Güneş, A., 2013) Sosyal benlik algısı başkalarının kişiye bakışı ile oluşur.

Kişi kendisini değerli görse de, başkalarının gözünde hâlâ değersiz olduğunu zannettiği için hakettiği değeri kendine vermekte zorluk çeker. Sosyal benlik algısı bir günde oluşmaz. Çocuğun içinde bulunduğu çevre çocuğun duygu dünyasında hep aynı noktayı incittikçe bu incitilmişlikler çocuğun kişiliğinin bir parçası olur. Yetişkinlerin çocuğa hitapta kullandıkları “süreklilik” ve “kıyaslama” ifade eden kelimeler kaygılı sosyal benlik algısının oluşumunu hızlandırır.

2.5.2. Suçluluk Hissi

Suçluluk kişinin insanlarla girdiği ilişkide engelleyici bir duygudur. Suçluluk hissini oluşumu çocukluk yıllarında oluşan ve yetişkinlikte kişinin farkındalığını azaltan bir duygudur. Örneğin, bir ebeveynin “Sen yine mi zayıf aldın” diyerek çocukla kurduğu iletişim dilindeki “Yine mi?” kelimesi çocuğun kendisini “Ben aslında hep zayıf alan biriyim” diye algılamasına neden olur. Bu hitaba benzer olarak, bir başka zaman “Benim eşyalarımı odamdan kim aldı?” sorusunu sorup

arkasından “Sen mi aldın, doğru söyle?” diye çocuğu hedefe koymak çocukta aynı noktaya acı verir. Böyle bir ebeveyn yanında bulunan şen çocukta “suçluluk duygusu” sosyal benlik yapısı olarak gelişir.

2.5.3.Değersizlik Hissi

Tıpkı suçluluk duygusu gibi değersizlik hissi de kişinin bir yaşam boyu peşini bırakmayacak sosyal benlik algısıdır. Köknel’e göre çocuk geliştiği ve olgunlaştığı çevrede ebeveyninden aldığı şefkat ölçüsünde etrafına da bu sevgiyi belli etmeye başlar. Çocuğun aidiyet kurduğu ebeveynle olan sevgisine zaman geçtikçe arkadaş akraba hatta doğa evren muhabbeti de katılır. Sevgi nicelik ve nitelik açısından gelişip yayıldıkça renklenip biçimlendikçe, benlik algısını oluşturur. Aksi durumda söz konusu olduğunda çocuk yetiştiği ortamdan ihtiyaçlarını gideremez, şiddet ve görmezden gelinerek, varlığı kabul edilmediğinde çocuğun kendini “değersiz” olarak kabul etmesine neden olur. (Köknel, Ö., 1986).

Güneş’e göre de değersizlik kişinin başına gelecek en kötü histir. Kişi çocukluk yıllarında benliğini değersiz olarak algıladıysa bu histen kurtulması çok zordur.

2.5.4.Yetersizlik Hissi

Çocukluk yıllarında edinilen en yıkıcı his, yetersizlik hissidir. Becerememe, yapamama, başaramama gibi yılgınlık ve tükenmişlik hislerinin temelinde “yetersizlik hissi” mevcuttur.

Kendini yetersiz olarak tanımış bir çocuğun derslerinde başarılı olması oldukça zor bir ihtimaldir. Kişi önce inanmalı; yapabileceğine inanmalı ki o inanmışlığın sonucunda başarı ortaya çıkabilsin. Ancak maalesef bazı ebeveynler çocuklarını “negatif” sözlerle motive etmekte marifet sahibidirler. Bu ebeveynlerin sarf ettiği “Sen bu gidişle başaramayacaksın”, “Böyle tembel tembel oturursan tabii ki derslerin zayıf olur”, “Bir odanı bile toplayamayacak kadar beceriksizsin”, “Ben senin yaşındayken canavar gibiydim, senin şu tembelliğine bak” veya “Bizim oğlan ders çalışmayı hiç sevmiyor” gibi sözlerin maksadı çocuğu motive etmek olsa da, böylesi sözlerle muhatap olan çocuk bir süre sonra kendisinin “gerçekten de çalışmayı sevmediğine” inanır. Buna inanan çocuk kendisine “Oğlum neden hiç ders

“çalışmıyorsun?” denildiğinde “Çalışmıyorum, çünkü ben ders çalışmayı sevmiyorum” diyerek, kendini nasıl tanımladığını ilan eder. Hâlbuki bir ebeveynin en başta gelen görevlerinden biri “Aman çocuk kendini dışarıdan bakanların gözünde “yetersiz” olarak tanımlandığını zannetmesin” diye titiz davranması gerekliliğidir. Maalesef, günümüz yetişkinleri “güya” çocukları motive edeceğim diye, onları aşağılamayı, küçük düşürmeyi, onlarla dalga geçip hafife almayı bir marifet zannediyor. Çocukların karşısında kaba tavırlar sergilerken, duyarsızca konuşurken, alaycı tavırla gülerken, tam da yapamadığı bir şeyi “hoşgörü” ile karşılamak yerine, “alaycı” ifadelerle “Bu kadar basit bir şeyi mi yapamıyorsun” tavrıyla onları mahcup ederken çocukların bir benlik yapısı oluşturdıklarını bilmemeleri ne kadar trajiktir. Benlik algısı yetişkinin sadece “sözleri” ile değil, davranışları ile de anlam kazanır. Örneğin, büyüklükten hoşlanan bir ebeveynin yanında büyüyen kendini küçük hisseder. Büyüse de o yetişkinin hissettirdiği eziklik devam eder. Arkadaş grupları içinde sanki birisi tarafından azarlanacak, bir gün küçük düşürülecek diye kaygılanır. Günümüzde “özgüven eksikliği” diye tanımlanan, çocukların temelinde yatan his “yetersizlik” hissidir. Yetersiz olduğunu düşünen çocuklar kendilerini “güvensiz” ve “emniyetsiz” hissederler. Çocukluğunun ilk yıllarında “yaramaz”, dur durak bilmez, sağa sola koşmaktan, elini bir şeylere atmaktan keyif alan çocuk, ister sözle olsun, ister vücut diliyle engellendikçe, aşağılandıkça, onun yapabilirliğinin önüne geçtikçe, çocuğun yapacağı işleri elinden alıp ebeveynin kendisi yapmaya çalıştıkça, ortaya çıkan sonuç o çocuğun bir iş yapma ve becerme karşısındaki “yetersizliği” veya “cesaretsizliği”dir. Bu konuda özellikle okul öncesi kurumlar oldukça titiz davranmalıdır. Zira yapabilme gücünün olduğu ilk dönem okul öncesi dönemdir. Çocuk okul öncesi dönemde coşku ile bir şeyler yapmaya çalıştıkça, çocuğun yapmaya çalıştığı işleri “yıkıcılık” veya “şımarıklık” olarak algılayıp engellemek, onu oynamak istemediği bir oyuna zorla dâhil etmeye çalışmak, arkadaşı ile kenarda bir yerde oynarken, “Şimdi başka bir aktivite yapacağız” diyerek çocuğu konsantre olduğu alandan koparmaya çalışmak, okulda yaptığı yaramazlıkları “Annen gelince beni hiç dinlemediğini söyleyeceğim” diyerek tehdit etmek, çocukta yeteneklerini sergilemesinin “kötü bir şey” olduğu hissini oluşturmak, çocuğa söz geçirebilmek için onun karşısında güçlü görünmek şeklindeki davranışlar çocuğun enerjisini tüketir, onun bir iş yapma konusundaki heyecanını kırar, “yanlış yapacağım” hissini taşır. (Güneş, A., 2013)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerin bağlanma stilleri ile kişiler arası duyarlılık arasındaki ilişkinin incelenmesi bu çalışmanın temel hedefini oluşturmaktadır. Ayrıca bağlanma stilleri ile yaş, cinsiyet, eğitim durumu, aylık gelir düzeyi, kardeş sayısı gibi değişkenlere bağlı olarak incelenmesi çalışmanın diğer hedefleridir.

3.2. Araştırmanın Problemleri ve Alt Problemleri

Çalışmanın ana problem cümlesi “Kişiler arası duyarlılık ile evli bireylerin bağlanma stilleri arasında ilişki var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Çalışmaya ait alt problemler ise aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

- Demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, aylık gelir düzeyi, kardeş sayısı), bağlanma stilleri üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmakta mıdır?

- Demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, aylık gelir düzeyi, kardeş sayısı), kişiler arası duyarlılık üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmakta mıdır?

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni, İstanbul İli’nde ikamet eden 25-40 yaş arası evli yetişkinler oluşturmaktadır. İstanbul İli’nde ikamet eden 25-40 yaş arası evli yetişkinler arasında rastlantısal olarak 250 yetişkin seçilmiştir.

3.4. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada bireylerin kişilerarası duyarlılık düzeyleri üzerine bağlanma stillerinin etkisini belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırma amacına ilişkin şematik model aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

3.5. Araştırmanın Hipotezleri

“**H₁**: Güvenli bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“**H₂**: Kayıtsız bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“**H₃**: Korkulu bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“**H₄**: Saplantılı bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“**H₅**: Katılımcıların yaşı ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“**H₆**: Katılımcıların yaşı ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“**H₇**: Katılımcıların yaşı ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“**H₈**: Katılımcıların yaşı ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“**H₉**: Katılımcıların yaşı ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“**H₁₀**: Katılımcıların cinsiyeti ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₁₁**: Katılımcıların cinsiyeti ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₁₂**: Katılımcıların cinsiyeti ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₁₃**: Katılımcıların cinsiyeti ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₁₄**: Katılımcıların cinsiyeti ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₁₅**: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₁₆**: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₁₇**: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₁₈**: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₁₉**: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₂₀**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₂₁**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₂₂**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₂₃**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₂₄**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“**H₂₅**: Katılımcıların kaç kardeş oldukları ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“H₂₆: Katılımcıların kaç kardeş oldukları ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“H₂₇: Katılımcıların kaç kardeş oldukları ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“H₂₈: Katılımcıların kaç kardeş oldukları yaşı ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“H₂₉: Katılımcıların kaç kardeş oldukları ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”

“H₃₀: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“H₃₁: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“H₃₂: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“H₃₃: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“H₃₄: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“H₃₅: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“H₃₆: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“H₃₇: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“H₃₈: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

“H₃₉: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.”

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma İstanbul ilinde yaşayan 25-40 yaş arası evli 250 yetişkin ile sınırlıdır. Bununla birlikte İlişki Ölçekleri Anketi, Kişiler Arası Duyarlılık Ölçekleri'nin maddeleri çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

3.7. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. İlk olarak, araştırmaya katılan örneklem grubunun demografik bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu (KBF) uygulanmıştır. Diğer veri toplama araçları İlişki Ölçekleri Anketi ve Kişiler Arası Duyarlılık Ölçekleridir.

3.7.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda çalışmaya katılan yetişkinlere yönelik demografik bilgiler yer almaktadır. Katılımcı bireylerin, yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim düzeyleri, aylık gelir düzeyi ve kardeş sayıları gibi değişkenlere yer verilmiştir.

3.7.2. İlişki Ölçekleri Anketi

Griffin ve Bartholomew'un (1994a) geliştirdiği İÖA, 30 maddeden oluşmaktadır ve farklı maddeler toplanarak dört bağlanma prototipini ölçmek amaçlanmaktadır. İÖA, Hazan ve Shaver'ın (1987) bağlanma ölçümündeki paragraflarından, Bartholomew ve Horowitz'in (1991) İA, Collins ve Read'in (1990) Yetişkin Bağlanma Ölçeği'nde kullanılan maddelerden oluşturulmuştur.

Katılımcılar, her bir maddenin kendilerini ve yakın ilişkilerdeki genel tutumlarını ne derece tanımladığını 7 basamaklı bir ölçek üzerinde işaretlemişlerdir (1 = beni hiç tanımlamıyor; 7 = tamamiyle beni tanımlıyor). Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beşer maddeyle ölçülürken, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri dörder madde ile ölçülmektedir. Dört bağlanma stilini yansıtan sürekli puanlar bu stilleri ölçmeyi hedefleyen maddelerin toplanmasından ve bu toplamın her bir alt ölçekteki madde sayısına bölünmesinden elde edilmektedir. Böylece, alt ölçeklerden alınabilecek puanlar 1 ile 7 arasında değişmektedir. Bu yolla elde edilen sürekli puanlar katılımcıları bağlanma stilleri içerisinde gruplandırmak için de kullanılmaktadır. Gruplandırma sürecinde her bir katılımcı, en yüksek puana sahip olduğu bağlanma kategorisine atanmaktadır.

Kuzey Amerika'da yapılan çalışmalarda, İÖA alt ölçeklerinin görece düşük düzeyde iç tutarlık katsayılarına sahip oldukları bulunmuştur. Örneğin, Griffin ve Bartholomew'un araştırmasında, İÖA altölçeklerinin alfa

değerleri .41 ile .71 arasında değişmiştir. Ancak, düşük iç tutarlıklarına rağmen, İÖA alt ölçeklerinin kabul edilir düzeyde test tekrar test güvenilirliğine sahip oldukları (ortalama değişmezlik katsayısı kadınlar için .53 ve erkekler için .49) saptanmıştır (Scharfe ve Bartholomew, 1994). Griffin ve Bartholomew, İÖA alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayılarının düşük bulunmasının İÖA alt ölçeklerin az sayıda maddeden oluşmasından veya ölçeklerin psikometrik kalitesinin yetersizliğinden değil, altölçeklerin hem benliğe hem de başkalarına ilişkin iki modeli birlikte içermesinden kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Griffin ve Bartholomew, İÖA alt ölçeklerinin faktör yapıları açısından bir karmaşıklık yaratmasına karşın bu yolla elde edilen bağlanma stillerinin yine de yapı geçerliğine sahip olduğunu saptamışlardır. Ayrıca, hem görüşme yöntemiyle hem de kağıt kalem testi kullanılarak bağlanma stillerinin ölçüldüğü bu araştırmada, İÖA'nın İA ile yüksek düzeyde birleşen geçerlik katsayılarına sahip olduğu gösterilmiştir

3.7.3. Kişiler Arası Duyarlılık Ölçekleri

Boyce ve Parker (1989) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesine yönelik çalışmalar üniversite öğrencileriyle, depresyon hastalarından oluşan gruplarda yürütülmüştür. Faktör analizi sonucu “kişilerarası farkındalık, onaylanma ihtiyacı, ayrılma anksiyetesi, çekingenlik ve kırılma iç benlik” şeklinde adlandırılan beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlığı hasta grupta .86, sağlıklı grupta ise .85 olarak bulunmuştur. Alt boyutlara ilişkin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları ise .55 ile .80 arasında değişmektedir. Ölçeğin bütünü için test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .70 olarak bulunurken, alt boyutlar için .55 ile .70 arasında değişen değerler bulunmuştur. Ölçüte dayalı geçerlik bağlamında KDÖ ile nörotizm arasındaki korelasyon katsayısı .66 ($p < .001$), düşük benlik saygısı arasındaki korelasyon katsayısı .39 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. KDÖ üzerinde farklı örneklemelerde yapılan çalışmalarda ise orijinalinden farklı faktör yapıları elde edilmiştir. Harb, Heimberg, Fresco, Schneier ve Liebowitz (2002), ölçeğin psikometrik özelliklerini sosyal anksiyete bozukluğu tanısı almış bir grupta incelemişler ve üç faktörlü bir yapı elde etmişlerdir. Bu faktörler, kişilerarası kaygı ve bağımlılık, düşük benlik saygısı ve atılma olmayan davranışlar olarak adlandırılmıştır. Yine bu çalışmada 7 madde faktör yükleri düşük olduğu için

ve aynı anda birkaç faktörde yer aldıkları için ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca dört madde de tersten kodlanmıştır. Ölçüte dayalı geçerlik kapsamında KDÖ ile Beck Depresyon Envanteri (Beck, Steer, & Garbin, 1988) arasında .43 ($p<.001$), Olumsuz Değerlendirme Korkusu Ölçeği Kısa Formu (Leary, 1983) arasında .71 ($p<.001$), Sosyal Fobi Ölçeği (Mattick & Clarke, 1998) arasında .46 ($p<.001$), Sosyal Etkileşim Anksiyete Ölçeği (Mattick & Clarke, 1998) arasında .70 ($p<.001$) ve Anksiyete Duyarlılık Ölçeği (Reiss, Peterson, Gursky, & McNally, 1986) arasında .19 ($p<.005$) korelasyon elde edilmiştir. KDÖ'nün iç tutarlığı ise .90 olarak rapor edilmiştir.

KDÖ'nün kişilerarası duyarlılığı ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir.

3.8. Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizleri Sonuçları

İlişki Ölçeği Envanteri Güvenirlik Analizi'nde Cronbach's Alpha Değeri, 0,808 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik analizinde, herhangi bir faktörün güvenilir olabilmesi için Cronbach Alpha değerinin en düşük 0,400 yüke sahip olması gerekmektedir; bu konuda, 0,500 civarındaki ağırlıklar oldukça iyi ve 0,700'ün üzerindeki değerler ise, çok yüksek güvenirliliğe sahip faktörler olarak ifade edilmiştir (Hair ve diğ., 2011). Bu tarife göre çalışma kapsamında kullanılan İlişki Ölçeği Envanteri Güvenirlik Analizi Tablosu'nun güvenirliliği çok yüksek olarak ifade edilebilir.

Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği Güvenirlik Analizi'nin Cronbach's Alpha Değeri, 0,879 olarak hesaplanmıştır. Hair ve diğerlerinin (2011) yapmış olduğu tarif dikkate alındığında, ölçeğin 0,7'nin üzerinde hesaplanan Cronbach's Alpha değeri Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği Güvenirlik Analizi'nin çok yüksek güvenirliliğe sahip olduğu görülmüştür.

3.9. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında oluşturulan anket formu basılı formatta 100 katılımcıya, Google forms kaydedilerek online anket formatında da 150 katılımcıya iletilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde İstanbul ilinde ikamet eden 25-40 yaş aralığındaki evli bireylerin kişiler arası duyarlılık ve bağlanma stilleri ölçeklerinden elde edilen bilgiler ile araştırmacı tarafından hazırlanan genel bilgi formundan elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo 4.1’de verilmiştir.

**Tablo 4.1:Araştırmaya Katılan Bireylerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı
(n=250)**

Demografik Özellikler	Sayı	%
Yaş		
23-27	43	17,2
28-32	122	48,8
33-37	56	22,4
38 ve üzeri	29	11,6
Cinsiyet		
Kadın	141	56,4
Erkek	109	43,6
Eğitim düzeyi		
Lise mezunu ve altı	42	16,8
Üniversite mezunu	135	54,0
Yüksek lisans mezunu	45	18,0
Doktora mezunu	28	11,2
Gelir düzeyi		
2000 YTL ve altı	68	27,2
2001-3000 YTL arası	63	25,2
3001 YTL ve üzeri	119	47,6
Çalışma durumu		
Evet	189	75,6
Hayır	61	24,4

Demografik Özellikler	Sayı	%
Kardeş sayısı		
2 kardeş ve altı	54	21,6
3 kardeş	60	24,0
4 kardeş	26	10,4
5 kardeş	28	11,2
6 kardeş	25	10,0
7 kardeş ve üzeri	57	22,8
Evliliklerini değerlendirme		
Çok iyi	102	40,8
İyi	117	46,8
Orta ve altı	31	12,4
Ailelerinden gördükleri yakınlık		
Çok iyi	104	41,6
İyi	100	40,0
Orta ve altı	46	18,4
Çevresindeki kişilerle olan ilişki		
Çok iyi	47	18,8
İyi	174	69,6
Orta ve altı	29	11,6
Ruh sağlığının değerlendirilmesi		
Çok iyi	29	11,6
İyi	142	56,8
Orta ve altı	79	31,6
Kendilerini ne derece yalnız hissettikleri		
Hiç	21	8,4
Nadiren	95	38,0
Arada sırada	107	42,8
Sıklıkla	27	10,8

Tablo 1'e görüldüğü gibi; örneklem grubunu oluşturan katılımcılardan 122'si (%48,8) 28-32 yaş aralıklarında olduğu, 141'i (%56,4) kadın olduğu, 135'i (%54,0) üniversite mezunu olduğu, 119'unun (%47,6) 3001 YTL ve üzeri gelir seviyesinde olduğu, 189'u (%75,6) bir işte çalışmakta olduğu, 60 'ı (%24,0) üç kardeş olduğu, 117'si (%46,8) evliliklerini iyi olduğunu belirttiği, 104'ü (%41,6) ailelerinden gördükleri yakınlığı çok iyi olarak değerlendirdiği, 174'ü (%69,6) çevresindeki kişilerle olan ilişkilerini iyi olarak değerlendirdiği, 142'si (%56,8) ruh sağlığını iyi olduğunu ve 107'si (%42,8) kendilerini arada sırada yalnız hissettiklerini belirtmiştir.

4.1. Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikler

Bu başlık altında Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin 3 alt boyut ve İlişki Ölçeği Envanterinin sahip olduğu 4 alt boyut için betimleyici istatistikler ayrı ayrı sunulmuştur.

Tablo 4.2: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'ne Ait Betimleyici İstatistikler Tablosu

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Kişilerarası kaygı ve bağımlılık	16,00	80,00	44,7360	11,89083
Sosyal özgüven eksikliği	7,00	25,00	13,2080	4,19178
Atılman olmayan davranışlar	4,00	15,00	9,8880	2,56550
Kişilerarası duyarlılık ölçeği (toplam)	42,00	132,00	81,8040	16,09253

Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin alt başlıklarından olan ve 16 ögeden oluşan Kişilerarası Kaygı ve Bağımlılık'ın alt boyutunda en düşük ortalama 16,00 en yüksek ortalama 80,00, aritmetik ortalama 44,7360 ve standart sapma 11,89083 olarak hesaplanmıştır.

Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin alt başlıklarından olan ve 7 ögeden oluşan Sosyal Özgüven Eksikliği'nin alt boyutunda en düşük ortalama 7,00 en yüksek ortalama 25,00, aritmetik ortalama 13,2080 ve standart sapma 4,19178 olarak hesaplanmıştır.

Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin alt başlıklarından olan ve 3 ögeden oluşan Atılman Olmayan Davranışlar'ın alt boyutunda en düşük ortalama 4,00 en yüksek ortalama 15,00, aritmetik ortalama 9,8880 ve standart sapma 2,56550 olarak hesaplanmıştır.

Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin en düşük ortalama 42,00 en yüksek ortalama 132,00, aritmetik ortalama 81,8040 ve standart sapma 16,09253 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.3: İlişkiler Envanteri Ölçeği'ne Ait Betimleyici İstatistikler Tablosu

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Güvenli bağlanma	9,00	56,00	27,2480	8,72761
Saplantılı bağlanma	14,00	45,00	28,0920	5,87995
Korkulu bağlanma	21,00	60,00	39,4720	7,84240
Kayıtsız bağlanma	8,00	33,00	19,4080	5,12745

İlişkiler Envanteri Ölçeği'nin alt başlıklarından olan ve 9 ögeden oluşan Güvenli Bağlanma'nın alt boyutunda en düşük ortalama 9,00 en yüksek ortalama 56,00, aritmetik ortalama 27,2480 ve standart sapma 8,72761 olarak hesaplanmıştır.

İlişkiler Envanteri Ölçeği'nin alt başlıklarından olan ve 7 ögeden oluşan Saplantılı Bağlanma'nın alt boyutunda en düşük ortalama 14,00 en yüksek ortalama 45,00, aritmetik ortalama 28,0920 ve standart sapma 5,87995 olarak hesaplanmıştır.

İlişkiler Envanteri Ölçeği'nin alt başlıklarından olan ve 9 ögeden oluşan Korkulu Bağlanma'nın alt boyutunda en düşük ortalama 21,00 en yüksek ortalama 60,00, aritmetik ortalama 39,4720 ve standart sapma 7,84240 olarak hesaplanmıştır.

İlişkiler Envanteri Ölçeği'nin alt başlıklarından olan ve 6 ögeden oluşan Kayıtsız Bağlanma'nın alt boyutunda en düşük ortalama 8,00 en yüksek ortalama 33,00, aritmetik ortalama 19,4080 ve standart sapma 5,12745 olarak hesaplanmıştır.

4.2. Hipotezlerin Testi

Tablo 4.4: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeğinin Alt Boyutları Arasında Korelasyon Tablosu

	Güvenli bağlanma	Saplantılı bağlanma	Korkulu bağlanma	Kayıtsız bağlanma
Kişilerarası R duyarlılık ölçeği	,450**	-,002	-,339**	,394**
p.	,000	,975	,000	,000
N	250	250	250	250

** $p < 0.01$

İlişkiler ölçeğinin alt boyutlarından güvenli bağlanmanın kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin $0,01$ 'den küçük olmasından dolayı ($p=0,000<0,01$) güvenli bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Yine aynı alt boyuta karşılık gelen Spearman Korelasyon Katsayısı (r) değeri kontrol edildiğinde ise etkinin negatif mi yoksa pozitif yönlü olduğuna ve ilişkinin şiddetine karar verilecektir. Burada Spearman Korelasyon Katsayısı'nın aldığı değerden dolayı ilişkiler ölçeğinin alt boyutlarından güvenli bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı, pozitif yönde ve orta şiddette bir ilişki ($r=0,450$). Bu sebeple:

“H₁: Güvenli bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

İlişkiler ölçeğinin alt boyutlarından kayıtsız bağlanmanın kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin $0,01$ 'den küçük olmasından dolayı ($p=0,000<0,01$) kayıtsız bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Yine aynı alt boyuta karşılık gelen Spearman Korelasyon Katsayısı (r) değeri kontrol edildiğinde ise etkinin negatif mi yoksa pozitif yönlü olduğuna ve ilişkinin şiddetine karar verilecektir. Burada Spearman Korelasyon Katsayısı'nın aldığı değerden dolayı ilişkiler ölçeğinin alt boyutlarından kayıtsız bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı, pozitif yönde ve düşük şiddette bir ilişki ($r=,394$). Bu sebeple:

“H₂: Kayıtsız bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

İlişkiler ölçeğinin alt boyutlarından korkulu bağlanmanın kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin $0,01$ 'den küçük olmasından dolayı ($p=0,000<0,01$) korkulu bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Yine aynı alt boyuta karşılık gelen Spearman Korelasyon Katsayısı (r) değeri kontrol edildiğinde ise etkinin negatif mi yoksa pozitif yönlü olduğuna ve ilişkinin şiddetine karar verilecektir. Burada Spearman Korelasyon Katsayısı'nın aldığı değerden dolayı ilişkiler ölçeğinin alt boyutlarından korkulu bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı, negatif yönde ve düşük şiddette bir ilişki ($r=-,339$). Bu sebeple:

“H₃: Korkulu bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

İlişkiler ölçeğinin alt boyutlarından saplantılı bağlanmanın kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin 0,05'ten küçük olmamasından dolayı ($p=0,975>0,05$) saplantılı bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₄**: Saplantılı bağlanma ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Tablo 4.5: Bireylerin Yaşlar İle Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeğinin Alt Boyutları Arasında Korelasyon Tablosu

		Kişilerarası duyarlılık	Güvenli bağlanma	Korkulu bağlanma	Kayıtsız bağlanma	Saplantılı bağlanma
Yaş	r	-,090	-,067	,080	,104	,011
	p	,157	,293	,206	,101	,857
	N	250	250	250	250	250

Bireylerin yaşlarının kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin 0,05'den büyük olmasından dolayı ($p=0,157>0,05$) bireylerin yaşları ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₅**: Katılımcıların yaşı ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Bireylerin yaşlarının güvenli bağlanma üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin 0,05'den büyük olmasından dolayı ($p=0,293>0,05$) bireylerin yaşları ile güvenli bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₆**: Katılımcıların yaşı ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Bireylerin yaşlarının kayıtsız bağlanma üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin 0,05'den büyük olmasından dolayı ($p=0,857>0,05$) bireylerin yaşları ile kayıtsız bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₇**: Katılımcıların yaşı ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Bireylerin yaşlarının korkulu bağlanma üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin $0,05$ 'den büyük olmasından dolayı ($p=0,206 > 0,05$) bireylerin yaşları ile korkulu bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₈**: Katılımcıların yaşı ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Bireylerin yaşlarının saplantılı bağlanma üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin $0,05$ 'den büyük olmasından dolayı ($p=0,101 > 0,05$) bireylerin yaşları ile saplantılı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₉**: Katılımcıların yaşı ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Tablo 4.6: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Mann Whitney U Tablosu

Grup		N	S.O.	S.T.	U	Z	P
Kişilerarası duyarlılık ölçeği	Kadın	141	121,35	17110,00	7099,000	1,033	,302
	Erkek	109	130,87	14265,00			
	Toplam	250					
Grup		N	S.O.	S.T.	U	Z	P
Güvenli bağlanma ölçeği	Kadın	141	124,12	17501,00	7490,000	-,343	,731
	Erkek	109	127,28	13874,00			
	Toplam	250					
Grup		N	S.O.	S.T.	U	Z	P
Kayıtsız bağlanma ölçeği	Kadın	141	111,02	15654,50	5643,500	3,607	,000**
	Erkek	109	144,22	15720,50			
	Toplam	250					
Grup		N	S.O.	S.T.	U	Z	P
Korkulu bağlanma ölçeği	Kadın	141	116,60	16440,00	6429,000	2,217	,027*
	Erkek	109	137,02	14935,00			
	Toplam	250					
Grup		N	S.O.	S.T.	U	Z	P
Saplantılı bağlanma ölçeği	Kadın	141	126,93	17897,50	7482,500	-,357	,721
	Erkek	109	123,65	13477,50			
	Toplam	250					

** $p < 0,01$, * $p < 0,05$

Tablo 6'da yer alan ölçeklerin Mann Whitney U sonuçları incelendiğinde, Kişilerarası Duyarlılık için hesaplanan sigma değerinin $0,302$ olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik

değer 0,05'in üstünde olduğu için; katılımcıların cinsiyetinin kişilerarası duyarlılık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,302>0,05$). Buna göre:

“H₁₀: Katılımcıların cinsiyeti ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Güvenli bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,731 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05'in üstünde olduğu için; katılımcıların cinsiyetinin güvenli bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,731>0,05$). Buna göre:

“H₁₁: Katılımcıların cinsiyeti ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Kayıtsız bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,000 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,01'in altında olduğu için; katılımcıların cinsiyetinin kayıtsız bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,000<0,01$). Ortalama değerler incelendiğinde erkeklerin kadınlara oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre:

“H₁₂: Katılımcıların cinsiyeti ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Korkulu bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,027 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05'in altında olduğu için; katılımcıların cinsiyetinin korkulu bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,027<0,05$). Ortalama değerler incelendiğinde erkeklerin kadınlara oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre:

“H₁₃: Katılımcıların cinsiyeti ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Saplantılı bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,721 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05'in üstünde olduğu için; katılımcıların cinsiyetinin saplantılı bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,721>0,05$). Buna göre:

“H₁₄: Katılımcıların cinsiyeti ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Tablo 4.7: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Tablosu

	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Kişilerarası duyarlılık ölçeği	Lise mezunu ve altı	42	144,74				
	Üniversite mezunu	135	123,99				
	Yüksek lisans mezunu	45	124,52	3	5,184	,159	-
	Doktora mezunu	28	105,50				
	Toplam	250					
	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Güvenli bağlanma ölçeği	Lise mezunu ve altı	42	159,19				
	Üniversite mezunu	135	122,50				
	Yüksek lisans mezunu	45	122,67	3	14,763	,002**	1
	Doktora mezunu	28	93,98				
	Toplam	250					
	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Kayıtsız bağlanma ölçeği	Lise mezunu ve altı	42	128,49				
	Üniversite mezunu	135	126,81				
	Yüksek lisans mezunu	45	121,84	3	,361	,948	-
	Doktora mezunu	28	120,59				
	Toplam	250					
	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Korkulu bağlanma ölçeği	Lise mezunu ve altı	42	110,87				
	Üniversite mezunu	135	121,64				
	Yüksek lisans mezunu	45	127,38	3	9,700	,021*	6
	Doktora mezunu	28	163,04				
	Toplam	250					
	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Saplantılı bağlanma ölçeği	Lise mezunu ve altı	42	124,39				
	Üniversite mezunu	135	128,25				
	Yüksek lisans mezunu	45	119,36	3	,550	,908	-
	Doktora mezunu	28	123,77				
	Toplam	250					

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 7’de yer alan ölçeklerin *Kruskal Wallis H* sonuçları incelendiğinde, Kişilerarası Duyarlılık için hesaplanan sigma değerinin 0,159 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların eğitim düzeyinin kişilerarası duyarlılık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,159 > 0,05$). Buna göre:

“H₁₅: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Güvenli bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,002 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,01'in altında olduğu için; katılımcıların eğitim düzeyinin güvenli bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,002<0,01$). Bu işlemin ardından *Kruskal Wallis-H* sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak *Mann Whitney U* testi uygulanmıştır. Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından lise mezunu ve altı olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Lise mezunu ve altı olan bireylerin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre:

“**H₁₆**: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Kayıtsız bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,948 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05'in üstünde olduğu için; katılımcıların eğitim düzeylerinin kayıtsız bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,948>0,05$). Buna göre:

“**H₁₇**: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Korkulu bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,021 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05'in altında olduğu için; katılımcıların eğitim düzeyinin korkulu bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,021<0,05$). Bu işlemin ardından *Kruskal Wallis-H* sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak *Mann Whitney U* testi uygulanmıştır. Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından doktora mezunu olan bireylerin aleyhine anlamlı bir fark vardır. Doktora mezunu olan bireylerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre:

“**H₁₈**: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Saplantılı bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,908 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için

gereken eşik değeri 0,05'in üstünde olduğu için; katılımcıların eğitim düzeylerinin saplantılı bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,908>0,05$). Buna göre:

“**H₁₉**: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Tablo 4.8: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Gelir Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Tablosu

	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Kişilerarası duyarlılık ölçeği	2000 YTL ve altı	68	145,40				
	2001-3000 YTL arası	63	121,87	2	7,348	,025*	1
	3001 YTL ve üzeri	119	116,05				
	Toplam	250					
	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Güvenli bağlanma ölçeği	2000 YTL ve altı	68	148,75				
	2001-3000 YTL arası	63	122,28	2	10,224	,006**	1
	3001 YTL ve üzeri	119	113,92				
	Toplam	250					
	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Kayıtsız bağlanma ölçeği	2000 YTL ve altı	68	138,77				
	2001-3000 YTL arası	63	123,87	2	3,364	,186	-
	3001 YTL ve üzeri	119	118,78				
	Toplam	250					
	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Korkulu bağlanma ölçeği	2000 YTL ve altı	68	106,62				
	2001-3000 YTL arası	63	123,40	2	7,92	,019*	3
	3001 YTL ve üzeri	119	137,40				
	Toplam	250					
	Grup	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Saplantılı bağlanma ölçeği	2000 YTL ve altı	68	126,57				
	2001-3000 YTL arası	63	126,36	2	,050	,975	-
	3001 YTL ve üzeri	119	124,44				
	Toplam	250					

* $p<0.05$, ** $p<0.01$

Tablo 8’de yer alan ölçeklerin *Kruskal Wallis H* sonuçları incelendiğinde, kişilerarası duyarlılık için hesaplanan sigma değerinin 0,025 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değeri 0,05’in altında olduğu için; katılımcıların gelir düzeylerinin kişilerarası duyarlılık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,025<0,05$). Bu işlemin ardından *Kruskal Wallis-H* sonrası

belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Kişilerarası duyarlılık ölçeği puanları açısından geliri 2000 YTL ve altı olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Geliri 2000 YTL ve altı olan bireylerin diğer bireylere oranla kişilerarası duyarlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre:

“**H₂₀**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Güvenli bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,006 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,01’in altında olduğu için; katılımcıların gelir düzeyinin güvenli bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,006<0,01$). Bu işlemin ardından *Kruskal Wallis-H* sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından geliri 2000 YTL ve altı olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Geliri 2000 YTL ve altı olan bireylerin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre:

“**H₂₁**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Kayıtsız bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,186 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların gelir düzeylerinin kayıtsız bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,186>0,05$). Buna göre:

“**H₂₂**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Korkulu bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,019 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in altında olduğu için; katılımcıların gelir düzeylerinin korkulu bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,019, <0,05$). Bu işlemin ardından *Kruskal Wallis-H* sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından geliri 3001 YTL ve üzeri olan bireylerin aleyhine anlamlı bir fark vardır. Geliri 3001 YTL ve üzeri olan bireylerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre:

“**H₂₃**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Saplantılı bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,975 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların gelir düzeylerinin saplantılı bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,975>0,05$). Buna göre:

“**H₂₄**: Katılımcıların gelir düzeyleri ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Tablo.4.9: Bireylerin Kaç Kardeş Oldukları İle Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeğinin Alt Boyutları Arasında Korelasyon Tablosu

	Kişilerarası duyarlılık	Güvenli bağlanma	Kayıtsız bağlanma	Korkulu bağlanma	Saplantılı bağlanma
r	,112	-,019	,135	-,030	,057
Kardeş sayısı p	,076	,764	,033*	,632	,369
N	250	250	250	250	250

* $p<0,05$

Bireylerin kaç kardeş olduklarının kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin 0,05’den büyük olmasından dolayı ($p=0,076>0,05$) bireylerin kaç kardeş oldukları ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₂₅**: Katılımcıların kaç kardeş oldukları ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Bireylerin kaç kardeş olduklarının güvenli bağlanma üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin 0,05’den büyük olmasından dolayı ($p=0,764>0,05$) bireylerin yaşlı kaç kardeş oldukları ile güvenli bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₂₆**: Katılımcıların kaç kardeş oldukları ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Bireylerin kaç kardeş olduklarının kayıtsız bağlanma üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin $0,05$ 'den küçük olmasından dolayı ($p=0,033<0,05$) bireylerin kaç kardeş oldukları ile kayıtsız bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Tablo incelendiğinde bireylerin kaç kardeş oldukları ile kayıtsız bağlanma arasında pozitif yönde düşük bir ilişki olduğu görülmektedir, bireylerin kardeş sayısı arttıkça kayıtsız bağlanma düzeylerinde arttığı görülmüştür. Bu sebeple:

“**H₂₇**: Katılımcıların kaç kardeş oldukları ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Bireylerin kaç kardeş olduklarının korkulu bağlanma üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin $0,05$ 'den büyük olmasından dolayı ($p=0,632 >0,05$) bireylerin kaç kardeş oldukları ile korkulu bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₂₈**: Katılımcıların kaç kardeş oldukları yaşı ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Bireylerin kaç kardeş olduklarının saplantılı bağlanma üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, anlamlılık derecesi (p) değerinin $0,05$ 'den büyük olmasından dolayı ($p=0,369>0,05$) bireylerin kaç kardeş oldukları ile saplantılı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sebeple:

“**H₂₉**: Katılımcıların kaç kardeş oldukları ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Tablo 4.10: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Mann Whitney U Tablosu

	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	<i>S.T.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
<i>Kişilerarası duyarlılık ölçeği</i>	Çalışıyor	189	125,43	23707,00			
	Çalışmıyor	61	125,70	7668,00	5752,00	-,025	,980
	<i>Toplam</i>	250					
	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	<i>S.T.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
<i>Güvenli bağlanma ölçeği</i>	Çalışıyor	189	124,95	23615,50			
	Çalışmıyor	61	127,20	7759,50	5660,50	-,212	,832
	<i>Toplam</i>	250					
	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	<i>S.T.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
<i>Kayıtsız bağlanma ölçeği</i>	Çalışıyor	189	130,75	24712,50			
	Çalışmıyor	61	109,22	6662,50	4771,50	-2,02	,043*
	<i>Toplam</i>	250					
	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	<i>S.T.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
<i>Korkulu bağlanma ölçeği</i>	Çalışıyor	189	130,43	24651,00			
	Çalışmıyor	61	110,23	6724,00	4833,00	-1,89	,058
	<i>Toplam</i>	250					
	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	<i>S.T.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
<i>Saplantılı bağlanma ölçeği</i>	Çalışıyor	189	128,22	24233,50			
	Çalışmıyor	61	117,07	7141,50	5250,50	-1,05	,294
	<i>Toplam</i>	250					

** $p < 0,01$, * $p < 0,05$

Tablo 10’da yer alan ölçeklerin *Mann Whitney U* sonuçları incelendiğinde, Kişilerarası Duyarlılık için hesaplanan sigma değerinin ,980 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarının kişilerarası duyarlılık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,980>0,05$). Buna göre:

“**H₃₀**: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Güvenli bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,832 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarının güvenli bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,832>0,05$). Buna göre:

“**H₃₁**: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Kayıtsız bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,043 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in altında olduğu için; katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarının kayıtsız bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,043<0,05$). Ortalama değerler incelendiğinde herhangi bir işte çalışan bireylerin herhangi bir işte çalışmayan bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre:

“**H₃₂**: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Korkulu bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,058 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarının korkulu bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,058>0,05$). Buna göre:

“**H₃₃**: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Saplantılı bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,294 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarının saplantılı bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,294>0,05$). Buna göre:

“**H₃₄**: Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Tablo 4.11: Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve İlişkiler Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Katılımcıların Evliliklerini Nasıl Değerlendirdiklerine Göre Kruskal Wallis H Tablosu

Grup		N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Kişilerarası duyarlılık ölçeği	Çok iyi	102	125,00	2	1,047	,592	-
	İyi	117	122,73				
	Orta ve altı	31	137,61				
	Toplam	250					
Grup		N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Güvenli bağlanma ölçeği	Çok iyi	102	123,42	2	4,493	,106	-
	İyi	117	120,56				
	Orta ve altı	31	151,00				
	Toplam	250					
Grup		N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Kayıtsız bağlanma ölçeği	Çok iyi	102	128,33	2	1,216	,544	-
	İyi	117	120,57				
	Orta ve altı	31	134,79				
	Toplam	250					
Grup		N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Korkulu bağlanma ölçeği	Çok iyi	102	132,37	2	4,946	,084	-
	İyi	117	126,39				
	Orta ve altı	31	99,53				
	Toplam	250					
Grup		N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Saplantılı bağlanma ölçeği	Çok iyi	102	123,70	2	,199	,905	-
	İyi	117	127,67				
	Orta ve altı	31	123,26				
	Toplam	250					

Tablo 11’de yer alan ölçeklerin *Kruskal Wallis H* sonuçları incelendiğinde, kişilerarası duyarlılık için hesaplanan sigma değerinin 0,592 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdiklerinin kişilerarası duyarlılık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,592>0,05$). Buna göre:

“**H₃₅**: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile kişiler arası duyarlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Güvenli bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,592 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üzerinde olduğu için; katılımcıların evliliklerini nasıl

değerlendirdiklerinin güvenli bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,592>0,05$). Buna göre:

“**H₃₆**: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Kayıtsız bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,544 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdiklerinin kayıtsız bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,544>0,05$). Buna göre:

“**H₃₇**: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir.

Korkulu bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,084 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üzerinde olduğu için; katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdiklerinin korkulu bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,084, >0,05$). Buna göre:

“**H₃₈**: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Saplantılı bağlanma için hesaplanan sigma değerinin 0,905 olduğu görülmektedir. Bu değer, istatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edilebilmesi için gereken eşik değer 0,05’in üstünde olduğu için; katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdiklerinin saplantılı bağlanma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p=0,905>0,05$). Buna göre:

“**H₃₉**: Katılımcıların evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ile saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulan hipotez red edilmiştir

4.3. Araştırmanın Sonuçları

- İlişkiler ölçeğinin alt boyutlarından güvenli bağlanmanın kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, güvenli bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı, pozitif yönde ve orta şiddette bir ilişki bulunmuştur. Güvenli bağlanma düzeyinden alınan puan arttıkça kişilerarası duyarlılıktan alınan puan da artmaktadır.
- İlişkiler ölçeğinin alt boyutlarından kayıtsız bağlanmanın kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, kayıtsız bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı, pozitif yönde ve düşük şiddette bir ilişki bulunmuştur. Kayıtsız bağlanma düzeyinden alınan puan arttıkça kişilerarası duyarlılıktan alınan puan da artmaktadır.
- İlişkiler ölçeğinin alt boyutlarından korkulu bağlanmanın kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, korkulu bağlanma ile kişilerarası duyarlılık arasında anlamlı, negatif yönde ve düşük şiddette bir ilişki bulunmuştur. Korkulu bağlanma düzeyinden alınan puan arttıkça kişilerarası duyarlılıktan alınan puan da düşmektedir.
- Bireylerin cinsiyetine göre kayıtsız bağlanma düzeyleri incelendiğinde; erkeklerin kadınlara oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.
- Bireylerin cinsiyetine göre korkulu bağlanma düzeyleri incelendiğinde; erkeklerin kadınlara oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.
- Bireylerin eğitim düzeylerine göre güvenli bağlanma düzeyleri incelendiğinde; Lise mezunu ve altı olan bireylerin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Bireylerin eğitim düzeylerine göre korkulu bağlanma düzeyleri incelendiğinde; Doktora mezunu olan bireylerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Bireylerin gelir düzeylerine göre kişilerarası duyarlılık düzeyleri incelendiğinde; Geliri 2000 YTL ve altı olan bireylerin diğer bireylere oranla kişilerarası duyarlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

- Bireylerin gelir düzeylerine göre güvenli bağlanma düzeyleri incelendiğinde; Geliri 2000 YTL ve altı olan bireylerin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Bireylerin gelir düzeylerine göre korkulu bağlanma düzeyleri incelendiğinde; Geliri 3001 YTL ve üzeri olan bireylerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Bireylerin kaç kardeş olduklarına göre kayıtsız bağlanma düzeyleri incelendiğinde; bireylerin kaç kardeş oldukları ile kayıtsız bağlanma arasında pozitif yönde düşük bir ilişki olduğu görülmektedir, bireylerin kardeş sayısı arttıkça kayıtsız bağlanma düzeylerinin de arttığı görülmüştür.
- Bireylerin herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarına göre kayıtsız bağlanma düzeyleri incelendiğinde; herhangi bir işte çalışan bireylerin herhangi bir işte çalışmayan bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma; evli bireylerin bağlanma stilleri ve kişiler arası duyarlılık düzeylerinin birbiriyle olan ilişkisini ortaya koymak aynı zamanda evli bireylerin bağlanma stilleri ve kişiler arası duyarlılık düzeylerinin bazı demografik değişkenlerle arasındaki ilişkileri ortaya koyulması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen veriler literatür ışığında tartışılmıştır.

Yaptığımız çalışmada bireylerin bağlanma stillerine göre grubun dağılımına baktığımızda sırasıyla, daha çok korkulu bağlanma stiline sahip oldukları, ardından saplantılı bağlanma stiline sahip oldukları, ardından güvenli bağlanma stiline sahip oldukları ve son olarak da kayıtsız bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Erdoğan (2010)'ın üniversite öğrencilerinin bağlanma düzeyleriyle ilgili yapmış olduğu araştırmasında bağlanma stillerinin grup içinde dağılımında en yüksek oranı güvensiz bağlanma biçiminden korkulu bağlanma biçiminin (%33), arkasından güvenli bağlanma biçiminin (%31,1), sonrasında diğer bir güvensiz bağlanma biçimi olan kaçınan bağlanma biçiminin (%18,2) ve son olarak da saplantılı bağlanma biçiminin (%17,7) aldığı bulgusunu saptamıştır (Erdoğan, 2010). Erdoğan'ın yapmış olduğu çalışmaya baktığımızda kendi araştırmamızda bulduğumuz bulgulara benzerlik gösterdiğini görmekteyiz. Sümer ve Güngör'ün (1999b) üniversite öğrencileriyle yaptıkları yetişkin bağlanma ölçeğinin Türk örnekleme üzerinde değerlendirilmesine yönelik çalışmalarında elde etmiş oldukları bulgularla karşılaştırıldığında ilgili çalışmadaki katılımcıların %42'sinin güvenli, %26'sının saplantılı %17' sinin kaçınan ve %16' sının korkulu bağlanma biçiminde olduğunu bulmuşlardır (Sümer ve Güngör, 1999). Türk üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada ise Tolan (2002) güvenli bağlanma stilinden sonra sırasıyla kaçınan, saplantılı ve korkulu bağlanma stillerinin geldiği saptanmıştır (Tolan, 2002). Farklı araştırmacıların yapmış olduğu çalışmalara baktığımızda kendi araştırmamızda bulduğumuz bulgularla kıyasladığımız da birbirleriyle paralellik göstermediğini görmekteyiz.

Yaptığımız araştırmada evli bireylerde kadın ve erkeklerin bağlanma stilleri açısından anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bireylerin cinsiyetine göre kayıtsız ve korkulu bağlanma düzeyleri incelendiğinde; erkeklerin kadınlara oranla hem kayıtsız bağlanma hem de korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu

görülmüştür. Yaptığımız araştırma literatürdeki diğer araştırmalarla paralellik göstermediği görülmüştür. Toğuşlu'un 2014 yılında evli bireyler üzerinde yapmış olduğu araştırmasında; bağlanma stilleri açısından bireyler arasında cinsiyet yönünde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Toğuşlu, 2014). Göçener'in 2010 yılında üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu araştırmasında; bireylerin bağlanma stilleri arasında cinsiyet yönünde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Göçener, 2010). Erdoğan'ın 2010 yılında üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu araştırmasında bağlanma stilleri açısından cinsiyet yönünde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Erdoğan, 2010). Cinsiyetler açısından farklılık oluşmasının sebebi olarak Türkiye'de çalışan kesimin çoğunluğunu erkekler oluşturması, ekonomik yapının düşük olması, erkeklerin kadınlara oranla çok daha fazla sorumluluk yüklenmesi gibi sebepler göz önünde tutulduğunda erkek üzerinde daha çok stres unsurlarının rol oynadığı görülebilir. Bu durumların erkeklerde kayıtsız ve korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olmasına sebep olabildiğini düşündürmektedir.

Yaptığımız araştırmada evli bireylerin bağlanma stilleri eğitim düzeyleri açısından anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bireylerin eğitim düzeylerine göre güvenli ve korkulu bağlanma düzeyleri incelendiğinde; lise mezunu ve altı olan bireylerin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeyleri ve doktora mezunu olan bireylerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Erdem'in 2015 yılında yapmış olduğu araştırmasında bireylerin eğitim seviyesi arttıkça korkulu ve saplantılı bağlanma seviyelerinin azaldığını saptamıştır (Erdem, 20105). Bu bulgu yaptığımız araştırmayla paralellik göstermediği görülmüştür. Eğitim düzeyine göre elde edilen bulgular dikkate alındığında doktora mezunu olan bireylerin daha korkulu oldukları görülmektedir. Eğitim seviyesinin yüksek olması bireylerin yaşamdaki güçlükler karşısında daha mantıklı hareket etmelerine ve güçlüklerle daha bilinçli ve uygun mücadele tekniğini kullanma fırsatı sağlamaktadır.

Yaptığımız araştırmada evli bireylerin bağlanma stilleri gelir düzeyleri açısından anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bireylerin gelir düzeylerine göre güvenli ve korkulu bağlanma düzeyleri incelendiğinde; geliri 2000 YTL ve altı olan bireylerin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeyleri ve geliri 3001 YTL ve

üzeri olan bireylerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Erözkan (2004), lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve sosyo-ekonomik düzey açısından karşılaştırdığı araştırmasında ekonomik düzey ile güvenli bağlanma stili ile korkulu bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını saptamıştır (Erözkan, 2004). Yaptığımız araştırma Erözkan'ın çalışmasıyla paralellik göstermemektedir.

Yaptığımız araştırmada evli bireylerin bağlanma stilleri kardeş sayısı açısından anlamlı olarak ilişki bulunmuştur. Bireylerin kardeş sayısına göre kayıtsız bağlanma düzeyleri incelendiğinde; bireylerin kardeş sayısı arttıkça kayıtsız bağlanma düzeylerinin de arttığı görülmüştür. 2015 yılında Ünlü tarafından ebeveyni boşanmış bireyler üzerinde yapılan çalışmada; bireylerin bağlanma stilleri arasında kardeş sayıları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Ünlü, 2015). Seven 2006 yılında 6 yaş çocukları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında çocukların bağlanma stilleri arasında kardeş sayıları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Seven, 2006). Tanış 2014 yılında yetişkinler üzerine yapmış olduğu çalışmada bireylerin bağlanma stilleri arasında kardeş sayıları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Tanış, 2014). Bu sonuçlar araştırma sonuçlarını desteklememektedir.

Kişilerarası duyarlılık; bireylerin kişilerarasındaki ilişkilerinde; kendisine değer verilmediğine ya da kötü davranıldığına düşünme gibi diğer bireylerin davranışlarını yanlış yorumlamaya bu sebeple de başka bireylerin bulunduğu sosyal çevrelerde huzursuz olarak girişken davranışlardan uzak durmaya sebep olan, başkalarının duygu ve davranışlarına aşırı derecede dikkat etme ve eleştirilme ya da reddedilmeye karşı aşırı derece de duyarlı olma eğilimi olarak ifade edilmektedir (Akt. Sapmaz, 2011).Yaptığımız araştırmada da bireylerin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası duyarlılık arasındaki ilişkiye bakıldığında; güvenli ve bağlanma düzeyinden alınan puan arttıkça kişilerarası duyarlılıktan alınan puan da artmaktadır. İlişkiler ölçeğinin alt boyutlarından korkulu bağlanmanın kişilerarası duyarlılık üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde ise; korkulu bağlanma düzeyinden alınan puan arttıkça kişilerarası duyarlılıktan alınan puan da düşmektedir. Yakın ilişkilerdeki güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma boyutları irdelendiğinde; güvenli bağlanmaya sahip bireylerin daha girişken, kendine güvenen, sosyal çevresi

tarafından kabul gören kişilerken korkulu bağlanmaya sahip bireylerin ise daha ürkek, içine kapanık ve sosyal çevre tarafından yeterince kabul görmemiş bireyler olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda kişilerarası duyarlılık ile bireylerin sahip olduğu bağlanma stilleri arasında kuvvetli bir ilişkinin olması olağandır.

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda; evli bireylerin sahip olduğu bağlanma stillerinin kişilerarası duyarlılık düzeylerini olumlu-olumsuz etkileyebileceği dikkatte alınarak yapılan araştırmanın bulguları doğrultusunda aşağıdaki öneriler oluşturulmuştur;

- ✓ Araştırma bulgularını, deney kontrol grubu kullanılarak karşılaştırılmalı araştırmaların yapılması yararlı olabilir,
- ✓ Ülkemizde bireylerin sahip olduğu bağlanma stilleri ile kişilerarası duyarlılık düzeyleri arasında yapılmış çalışmalar bulunmamaktadır bu bağlamda çalışmalar yürütülmesinin bağlanma stilleri ile kişilerarası duyarlılık boyutlarının arasında kuvvetli bağların ortaya çıkarılmasında katkısı olabilir,
- ✓ Araştırmanın bulguları ışığında anne-çocuk bağlanmasının kişilerin ileriki yaşamlarındaki evlilik ilişkisini olumlu-olumsuz etkileyebileceği düşünüldüğünde yapılacak önleyici hizmetlerden seminerlerin daha fazla kişiye ulaşılması sağlana bilinir,
- ✓ Ülkemizde bağlanma stilleri ile ilgili araştırmaların sınırlı olduğu ve yapılan araştırmaların çoğunluğunun lise ya da üniversite de okuyan gençler üzerinde yapıldığı bilinmektedir. Bu yönden farklı ölçme araçlarının kullanıldığı ve farklı çalışma grupları üzerinden çalışmaların yürütülmesinin araştırmalara büyük katkı sağlayabilir,
- ✓ Kaygılı ve kaçınan bağlanma, yetişkin bireylerin sosyal çevresindeki bireylerle olan ilişkilerinde sorunlar doğmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda, ebeveynlerin çocuk yetiştirirken, onların güvenli bağlanma stilleri geliştirecek şekilde disiplinde veya davranışlarda bulunması gerekmektedir. Ebeveynlere, bağlanma ile ilgili eğitimler verilerek onları bu konuda bilinçlendirmelerinin sağlanması yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Adam, E. K., Gunnar, M. R., & Tanaka, A. (2004). Adult attachment, parent emotion, and observed parenting behavior: Mediator and moderator models. *Child development*, 75(1), 110-122.
- Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American psychologist*, 44(4), 709.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., & Waters, E. Wall. s.(1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation.
- Aktürk, A. O., Çelik, İ., Şahin, İ., & Deniz, M. (2014). Facebook Bağlanma Stratejileri Ölçeğinin Türkçe Uyarlama Çalışması. *Ilkogretim Online*, 13(1).
- Ardalı, C., & Erten, Y. (1999). Psikanalizden dinamik psikoterapilere. *Alfa*.
- Arslan, C., & Ari, R. (2012). An Investigation of Interpersonal Problem Solving Approaches with Respect to Attachment Styles. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(1), (15-23).
- A psychometric study of the adult attachment interview: reliability and discriminant validity. *Developmental psychology*, 29(5), 870.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226.
- Baumeister, R. F. and Leary, M. (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497–529.
- Belsky, J., & Fearon, R. P. (2002). Infant–mother attachment security, contextual risk, and early development: A moderational analysis. *Development and psychopathology*, 14(02), 293-310.

- Biller, H. B. (1993). Fathers and families: Paternal factors in child development. ABC-CLIO.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664.
- Boyce, P., Parker, G., Barnett, B., Cooney, M. & Smith, F. (1991). Personality as a Vulnerability Factor to Depression. *British Journal Of Psychiatry*, 159, 106-114.
- Bretherton, I., & Munholland, K. A. (2008). Internal working models in attachment relationships: Elaborating a central construct in Attachment Theory. *Handbook of Attachment*, 103-129.
- Bretherton, I., Ridgeway, D. ve Cassidy, J. (1990). Assessing internal working models of the attachment relationships: An attachment story completion task for 3-years-olds. T. Greenberg, D. Cicchetti ve E. M. Cummings, (Ed.), *Attachment in the Preschool Years içinde* (273-308). Chicago: University of Chicago Press.
- Caldera, Y. M., & Hart, S. (2004). Exposure to child care, parenting style and attachment security. *Infant and Child Development*, 13(1), 21-33.
- Calisir, F., Altin Gumussoy, C., & Bayram, A. (2009). Predicting the behavioral intention to use enterprise resource planning systems: An exploratory extension of the technology acceptance model. *Management Research News*, 32(7), 597-613.
- Circumplex Models of Personality and Emotion. R. Plutchik & H. R. Conte (Eds). (1997). Washington, DC: American Psychological Association
- Çevik, A., & Ceyhun, B. (1993). Türkiye'de babalar ve aile içinde değişen rolleri: psikodinamik bir değerlendirme. *Psikiyatri Bülteni*, 2(3), 121-126.
- Cohn, J. F., & Tronick, E. Z. (1987). Mother–infant face-to-face interaction: The sequence of dyadic states at 3, 6, and 9 months. *Developmental Psychology*, 23(1), 68.

- Dağ, İ., & Gülüm, İ. V. (2013). Yetişkin bağlanma örüntüleri ile psikopatoloji belirtileri arasındaki ilişkide bilişsel özelliklerin aracı rolü: Bilişsel esneklik. *Türk Psikiyatri Derg*, 24(4), 240-7.
- Denham, S. A., & Grout, L. (1993). Socialization of emotion: Pathway to preschoolers' emotional and social competence. *Journal of Nonverbal Behavior*, 17(3), 205-227.
- Deniz, M., Hamarta, E., & Ari, R. (2005). An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 33(1), 19-32.
- Erdem Ç, (2015). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğüne Müracaat Eden Eğitim Düzeyi ve Gelir Seviyesi Düşük Bireylerde Bağlanma Stilllerinin Umutsuzluk Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erten, Y., Mitrani, N., & Tanık, M. (Eds.). (2004). *Psikanalizin" Öteki" Yüzü: Heinz Kohut (Vol. 3)*. Ithaki Publishing.
- Erdoğan, F. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Biçimleri ve Kişilik Bozuklukları, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Erözkan, A. (2004c). "Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılıkları İle Reddedilme Duyarlılıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi". *Gazi Üniversitesi Kırşehir EğitimFakültesi*, Cilt 5, Sayı 2,(2004). 85-98
- Fosshage, J. L. (1992). Self Psychology. Relational perspectives in psychoanalysis, 21-42.
- Goodfriend, M. (1993). Interest rate policy and the inflation scare problem: 1979-1992. *FRB Richmond Economic Quarterly*, 79(1), 1-23.

- Göçener, D. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Güvenli Bağlanma Düzeyleri İle Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkiler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güneş, A. (2013). Doğal Ebeveynlik.
- Hamarta, E. (2004). Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi. Unpublished Master Thesis. Selçuk University, Social Sciences Institute, Konya.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.
- Hortaçsu, N. (1991). İnsan ilişkileri. İmge.
- Hökelekli, H. (1996). Din psikolojisi. Türkiye Diyanet Vakfı.
- Jones, S. (2005). Del Sasser. WE [1995]:«Why Satisfied Customers Defect», *Harvard Bu-siness Review*, Nov/Dec, 73, 88-99.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2).
- Keskin, G., & Çam, O. (2008). Ergenlerin ruhsal durumları ve anne baba tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(3), 139-147.
- Kılıçoğlu, A. G., & Erdoğan, A. (2015). DSM-V Sonrası Sınırsız Toplumsal Katılım Bozukluğu ve Tepkisel Bağlanma Bozukluğu. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry Special Topics*, 8(1), 68-74.
- Kohut, H., & Paparo, F. (1986). *La cura psicoanalitica*. Boringhieri.
- Kokcu, F., & Kesebir, S. (2010). The relationship between attachment style, and temperament, personality and bipolar symptoms: a controlled study on bipolar patients and their children. *Turk Psikiyatri Derg*, 21(4), 309-318.
- Köknel, Ö. (1986). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. (s. 60-61, 78-79)

- Klerman, G. L., Weissman, M. M., Rounsaville, B. J. & Chevron, E. S. (1999). *Interpersonal Psychotherapy of Depression*. Jason Aronson Inc. Northvale.
- LeCroy, C. W. (1988). Parent-adolescent intimacy: Impact on adolescent functioning. *Adolescence*.
- Mutlu, M., Yarış, N., Aslan, Y., Kul, S., İmamoğlu, M., & Ersöz, Ş. (2009). Intraosseous noninvoluting congenital hemangioma of the mandible in a neonate. *The Turkish journal of pediatrics*, 51, 507-509.
- Nakash-Eisikovits, O., Dutra, L., & Westen, D. (2002). Relationship between attachment patterns and personality pathology in adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 41(9), 1111-1123.
- Neal, J., & Frick-Horbury, D. (2001). The effects of parenting styles and childhood attachment patterns on intimate relationships. *Journal of Instructional Psychology*.
- Pearson, J. L., Cowan, P. A., Cowan, C. P., & Cohn, D. A. (1993). Adult attachment and adult child-older parent relationships. *American Journal of Orthopsychiatry*, 63(4), 606.
- Perry, B. D., Runyan, D. ve Sturges, C. (1998). Bonding and attachment maltreated children: how abuse and neglect in childhood impact social and emotional development.
- Child Trauma Academy Materials, 1(5).
- Richters, M. M., & Volkmar, F. R. (1994). Reactive attachment disorder of infancy or early childhood. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 33(3), 328-332.

- Roelofs, J., Meesters, C., & Muris, P. (2008). Correlates of self-reported attachment (in) security in children: The role of parental romantic attachment status and rearing behaviors. *Journal of Child and Family Studies*, 17(4), 555-566.
- Sapmaz, F. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Uyumlu ve Uyumsuz Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin Psikolojik Belirti Düzeyleri Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi.
- Sapmaz, F. (2011). Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Sosyal Anksiyete, Reddedilme Duyarlılığı ve Kişilerarası Duyarlılık Üzerine Etkisi, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-13.
- Seven, S. (2006). 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Shaver, P. R., & Brennan, K. A. (1992). Attachment styles and the "Big Five" personality traits: Their connections with each other and with romantic relationship outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(5), 536-545.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Sümer, Nebi, and Meltem Anafarta Sendag. "Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı/Attachment to Parents during Middle Childhood, Self-Perceptions, and Anxiety." *Türk Psikoloji Dergisi* 24.63 (2009): 86.

- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şener, Ş., Özdemir, Y. D., & Şahin, M. V. (1995). Reactive Attachment Disorder. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi/Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 2(1), 28-34.
- Tangör, A., & Dilsiz, A. (1996). Kohut ve kendilik psikolojisi. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1(3), 367-394.
- Tanış, Z. (2014). Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Öfke Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşkıntuna, N., & Özçürümez, G. (2011). Mükemmeli Ararken: Bir İç Dünya Araştırması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 14(2).
- Thompson, W. G., Longstreth, G. F., Drossman, D. A., Heaton, K. W., Irvine, E. J., & Müller-Lissner, S. A. (1999). Functional bowel disorders and functional abdominal pain. *Gut*, 45(suppl 2), II43-II47.
- Tolan, Ö. (2002). Üniversite Öğrencilerinde Kaygı Belirtileri ve Bağlanma Biçimleri İle Kişilerarası Şemalar Arasındaki İlişkiler, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Toğuşlu, M. (2014). Evli Bireylerde Bağlanma Stilleri ve Cinsiyet Rollerinin Yükleme Biçimini Yordayıcı Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Türkçapar, M. H. (1995). Kendilik psikolojisi ve temel kavramları. *Türk Psikiyatri Derg*, 6, 125-131.
- Tüzün, O., & Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.

- Uluç, S., Öktem, F., Erden, G., Gençöz, T., & Sezgin, N. (2011). Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği-IV: Klinik bağlamda zekânın değerlendirilmesinde Türkiye için yeni bir dönem. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14(28), 49-57.
- Ünlü, F. (2015). Ebeveyni Boşanmış Bireylerde Benlik Saygısı, Yalnızlık ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Van Ijzendoorn, M. H., & Kroonenberg, P. M. (1988). Cross-cultural patterns of attachment: A meta-analysis of the strange situation. *Child Development*, 147-156.

EKLER

Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışmanın amacı, hazırlamakta olduğum yüksek lisans tezi doğrultusunda bireylerin anne-babaları ile olan ilişkileri ile bireyler arasındaki ilişkiye dair bilgi toplamaktır.

Aşağıdaki her bir soruyu dikkatlice okuyarak kendiniz için uygun olan parantezin içerisine (X) işareti koyunuz ve noktalı yerlere uygun olan cevapları yazınız.

1- Yaşınız:

2- Cinsiyet: Kadın () Erkek ()

3- Eğitim Durumunuz:

Okur-Yazar Değil () Okur-Yazar () İlkokul () Ortaokul () Lise ()

Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora ()

4- Şu anda bir işte çalışıyor musunuz?

Evet () Hayır () Emekli () Emekli-Çalışıyor ()

5- Ortalama aylık net geliriniz?

500 YTL ve altı () 501-1000 YTL () 1001-1500 YTL () 1501-2000 YTL ()

2001-2500 YTL () 2501-3000 YTL () 3001 YTL ve üstü ()

6- Medeni Durumunuz: Bekâr () Sözlü-Nisanlı () Evli ()

Dul () Boşanmış ()

7- Evli iseniz, evliliğinizi nasıl görüyorsunuz?

Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok Kötü ()

8- Kardeş sayısı (Kendiniz dâhil): ...Erkek... Kız

9. Ailenizin, size ne türden bir ilgi ve yakınlık gösterdiğini düşünüyorsunuz?

Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok Kötü ()

10- İnsanlarla olan ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok Kötü ()

11- Ruh sağlığınızı siz nasıl hissediyorsunuz?

Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok Kötü ()

12- Kendinizi yalnız hissettiğiniz oluyor mu?

Hiç () Nadiren () Arada sırada () Sıklıkla () Her zaman ()

İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde **tanımladığını** aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7		
Beni hiç tanımlamıyor	Beni kısmen tanımlıyor	Tamamıyla beni tanımlıyor

	1	2	3	4	5	6	7
1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.	()	()	()	()	()	()	()
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.	()	()	()	()	()	()	()
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	()	()	()	()	()	()	()
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.	()	()	()	()	()	()	()
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.	()	()	()	()	()	()	()
6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.	()	()	()	()	()	()	()
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.	()	()	()	()	()	()	()
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	()	()	()	()	()	()	()
9. Yalnız kalmaktan korkarım.	()	()	()	()	()	()	()
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.	()	()	()	()	()	()	()
11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.	()	()	()	()	()	()	()
12. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.	()	()	()	()	()	()	()
13. Başkalarının bana çok yakınlaşması beni endişelendirir.	()	()	()	()	()	()	()
14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.	()	()	()	()	()	()	()
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.	()	()	()	()	()	()	()

16. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar
değer vermediğinden kaygılanırım. () () () () () () ()
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız. () () () () () () ()
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzum
bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor. () () () () () () ()
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli. () () () () () () ()
20. Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım. () () () () () () ()
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle
kalmak istemeyeceklerinden korkarım. () () () () () () ()
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim. () () () () () () ()
23. Terk edilmekten korkarım. () () () () () () ()
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder. () () () () () () ()
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar
yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum. () () () () () () ()
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim. () () () () () () ()
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum. () () () () () () ()
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım. () () () () () () ()
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla
30. benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler () () () () () () ()
31. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum. () () () () () () ()

KİŞİLERARASI DUYARLILIK ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki maddelerin size uygun olup olmama derecesine göre "Hiç uygun değil", "Uygun değil", "Biraz uygun", "Uygun", "Tamamen uygun" seçeneklerinden birisini "X" şeklinde işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur.

Cinsiyet:	Yaş:	Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Tamamen Uygun
1	Insanlarla vedalaşırken kendimi güvensiz hissediyorum.	1	2	3	4	5
2	Diğer insanlar üzerinde nasıl bir etki bırakacağım konusunda kaygılanırım.	1	2	3	4	5
3	Reddedilme korkusuyla ne düşündüğümü söylemekten kaçınırım.	1	2	3	4	5
4	Yeni birileriyle tanışırken kendimi tedirgin hissederim.	1	2	3	4	5
5	Eğer insanlar beni gerçekten tanısalardı sevmeslerdi.	1	2	3	4	5
6	Yakın ilişkilerimde kendimi güvende hissedem.	1	2	3	4	5
7	İnsanları incitebirecek korkusuyla onlara öfkelenmem.	1	2	3	4	5
8	Bir arkadaşımın kaygı emektir sonra, tekrar barışma kadar kendimi rahatsız hissedirim.	1	2	3	4	5
9	Yaptığım ya da söylediğim şeyler konusunda eleştirilmekten kaygı duyarım.	1	2	3	4	5
10	İnsanların genelde beni sevdiğini hissedem.	1	2	3	4	5
11	Birini gücendirmek ya da üzmeğe yapmak istemediğim şeyi yapmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
12	Yaptığım bir şeyin iyi olduğuna ancak biri bana onun iyi olduğunu söylediğinde inanabilirim.	1	2	3	4	5
13	İnsanlarla vedalaşırken kendimi kaygılı hissedirim.	1	2	3	4	5
14	Birini bana ihfalarla bulduğunda mutlu olurum.	1	2	3	4	5
15	Duygularımın insanları bulandıracıyından korkarım.	1	2	3	4	5
16	Diğer insanları mutlu hissetirebilirim.	1	2	3	4	5
17	İnsanlara kızmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5
18	Diğer insanları eleştirmekten endişe duyarım.	1	2	3	4	5
19	Eğer birini yaptığım bir şeyi eleştirirsem kendimi kötü hissedirim.	1	2	3	4	5
20	Diğer insanlar beni gerçekten tanısalardı, benimle ilgili daha olumsuz düşerlerdi.	1	2	3	4	5
21	Her zaman eleştirileceğim beklentisi içindeyim.	1	2	3	4	5
22	İnsanların beni gerçekten tanımasını istemem.	1	2	3	4	5
23	Eğer birini beni üzme bunu kolayca zihnimden atamam.	1	2	3	4	5
24	Diğer insanların beni anlamadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
25	Başkalarının benim hakkımda ne düşündüğü ile ilgili kaygılanırım.	1	2	3	4	5
26	Kimseye karşı kaba değilimdir.	1	2	3	4	5
27	Diğer insanların duygularını incitmekten endişe duyarım.	1	2	3	4	5
28	Birini bana kızduğunda incinirim.	1	2	3	4	5
29	Bir birey olarak benim değerim büyük oranda diğer insanların benim hakkımda ne düşündüğüne dayanır.	1	2	3	4	5
30	İnsanların benim hakkımda ne hissettiğini umursamam.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

02/01/1990 yılında İskenderun'da doğmuştur. İlkokul eğitimini İnönü İlköğretim okulunda, lise eğitimini Süleyman Nazif lisesinde tamamlamıştır. Lisans eğitimini Moskova Devlet Pedagoji Üniversitesi'nde devam ettirdiği sırada birçok eğitime ve kursa katılmıştır. Lisans stajlarını 56. Moskova Devlet Anaokulunda ve International School da okul psikologu yanında yapmıştır. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a dönmüş ve denklik alana kadar 6 ay Rusça özel ders vermiştir. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesinden 450 saatlik Aile Danışmanlığı Sertifikası almıştır. Denklik aldıktan ve sertifikadan sonra İstanbul'da Psikomer Psikolojik Danışmanlık merkezinde 2 yıl boyunca danışman olarak çalışmış ve daha sonra iş arkadaşları ile birlikte Bağlanma Terapileri Enstitüsü fikrini geliştirmiş ve enstitüde halen danışman olarak çalışmaktadır. Bu arada mesleğe başladığı ilk günden beri supervizyon eğitimi almaktadır.

Sinem YERSEL